

Pokolenia Z i Y o rodzicielstwie

Opracowała
Małgorzata Omyła-Rudzka

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- Zdecydowana większość młodych ludzi jest zdania, że wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem (86%), wiąże się z wieloma wyrzeczeniami (83%), można wieść szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci (70%) i trudno pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi (68%). Jednocześnie młodzi ludzie dostrzegają wiele pozytywnych aspektów rodzicielstwa. Ogromna większość uważa, że dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć (91%) oraz że posiadanie dzieci sprawia wiele radości (86%). Ponadto zdecydowana większość sądzi, że rodzicielstwo jest naturalnym etapem w życiu człowieka (79%), a dzieci nadają życiu sens (76%).
- Młodzi ludzie, niezależnie od swojej obecnej sytuacji – stanu cywilnego, tego, w jakim są wieku, a także czy mają już potomstwo – najczęściej chcieliby mieć dwoje dzieci (44%). Tyle też wynosi mediana.
- W najstarszej objętej badaniem grupie respondentów – w wieku 40–44 lata – blisko co trzeci ma mniej dzieci niż chciałby mieć (31%). Wśród kobiet w tej grupie wiekowej odsetek ten wynosi 28%, a wśród mężczyzn – 35%.
- Osoby bezdzietne nie planują potomstwa głównie dlatego, że nie chcą mieć dzieci (34%), dlatego że dzieci to w ich odczuciu zbyt duża odpowiedzialność (26%) oraz że jest już zbyt późno na dzieci (23%). Niemala część mówiła o potrzebie niezależności, czasu dla siebie (20%), braku partnera/ partnerki (18%) oraz obawach związanych z obniżeniem poziomu życia (17%).
- W przypadku osób już mających dzieci gradacja ta wygląda inaczej. Głównymi powodami nieplanowania potomstwa jest zaspokojenie potrzeb prokreacyjnych (67%) oraz to, że już jest za późno na dzieci (29%). Ponadto badani stosunkowo często podawali argumenty odwołujące się do sytuacji materialnej – że nie stać ich na kolejne dziecko (18%), że nie mają odpowiednich warunków mieszkaniowych (9%), że obawiają się obniżenia poziomu życia (8%) – oraz sytuacji zawodowej – że nie decydują się na kolejne dziecko ze względu na trudności w godzeniu pracy zawodowej z opieką nad dziećmi (12%).

SPIS TREŚCI

Postawy wobec rodzicielstwa	1
Stan idealny a stan rzeczywisty	9
Preferowana liczba dzieci	9
Rzeczywista liczba dzieci	10
Najlepszy wiek na pierwsze dziecko	13
Potrzebny metraż	13
Plany prokreacyjne	14
Plany prokreacyjne kobiet	14
Plany prokreacyjne mężczyzn	19
Bariery rodzicielstwa	24
Bariery na różnych etapach życia	24
Bariery decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach	25

W obliczu kryzysu demograficznego, rekordowo niskiego wskaźnika dzietności, który w roku 2024 osiągnął poziom 1,099¹, w naszym badaniu poświęconym najmłodszym generacjom dorosłych Polaków² – pokoleniu Z (18–29 lat) i millenialsom (30–44 lata) nie mogło zabraknąć kwestii związanych z postawami wobec rodzicielstwa. Interesowało nas, jakie nastawienie mają młodzi ludzie wobec rodzicielstwa, ile dzieci chcieliby mieć, czy planują potomstwo w przyszłości, a jeśli nie – z jakiego powodu nie decydują się na dzieci.

POSTAWY WOBEC RODZICIELSTWA

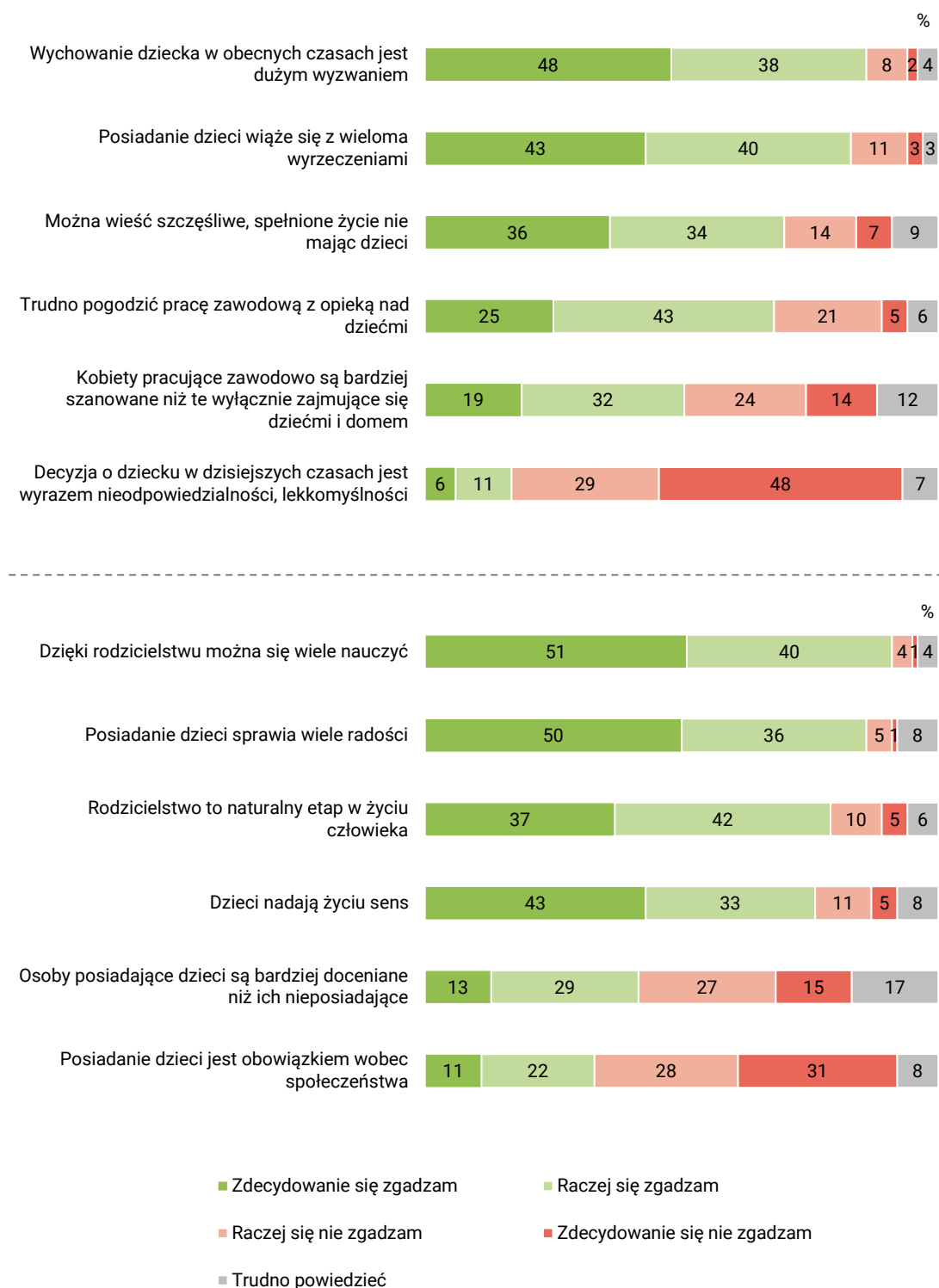
Zdecydowana większość młodych ludzi jest zdania, że wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem (86%), wiąże się z wieloma wyrzeczeniami (83%), trudno pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi (68%), a można wieść szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci (70%). Jednocześnie połowa młodych ludzi sądzi, że kobiety pracujące zawodowo są bardziej szanowane niż te wyłącznie zajmujące się domem i dziećmi (51%), przy czym wyraźnie mniej badanych jest przeciwnego zdania (38%). Natomiast relatywnie niewielu respondentów uważa, że decyzja o dziecku jest wyrazem nieodpowiedzialności i lekkomyślności (17%).

Obraz rodzicielstwa nie jest jednak jednoznaczny. Młodzi ludzie dostrzegają wiele jego pozytywnych aspektów. Ogromna większość uważa, że dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć (91%) oraz, że posiadanie dzieci sprawia wiele radości (86%). Ponadto zdecydowana większość sądzi, że rodzicielstwo jest naturalnym etapem w życiu człowieka (79%), a dzieci nadają życiu sens (76%). Natomiast opinie w kwestii, czy osoby mające dzieci są bardziej doceniane niż te, które ich nie mają, są podzielone (42% zgadza się z tym poglądem i tyle samo – 42% się z nim nie zgadza). W mniejszości są też osoby traktujące rodzicielstwo mniej indywidualistycznie, w kategoriach obowiązku wobec społeczeństwa (33% wobec 59% niezgadających się z tym podejściem).

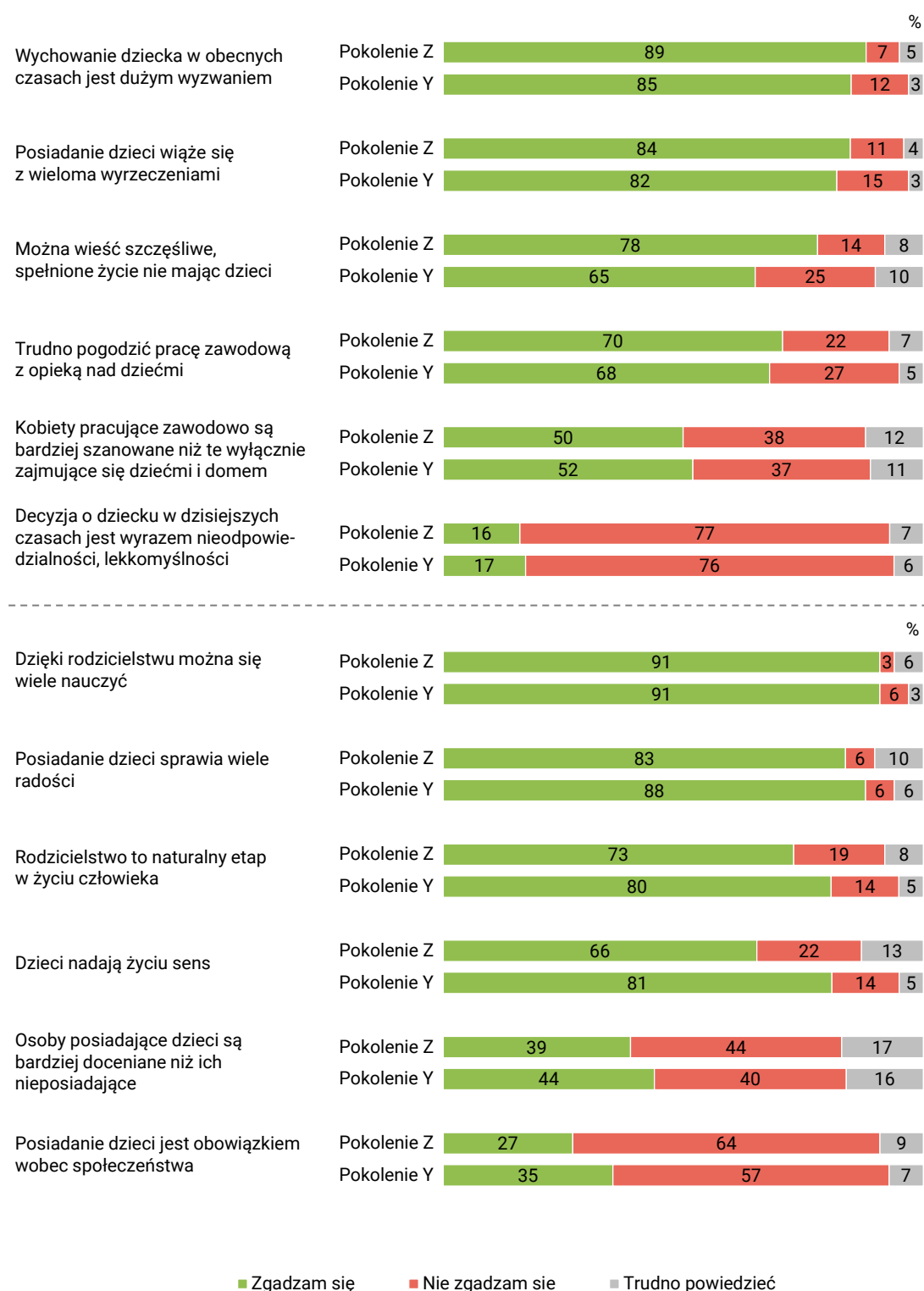
¹ Polska w liczbach 2025, GUS, maj 2025.

² Badanie „Orientacje życiowe” zostało zrealizowane metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganych tabletami (MOBI – 88,7%) oraz wywiadów internetowych (CAWI – 11,3%) w okresie od 11 października do 11 listopada 2024 roku na próbie dorosłych mieszkańców Polski w wieku 18–44 lata (N=1573).

RYS. 1. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?

RYS. 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?

W przypadku większości kwestii odnoszących się do rodzicielstwa uwzględnionych w naszym badaniu nie ma większych rozbieżności między pokoleniem Z a millenialsami. Stosunkowo największe różnice między generacjami odnotowujemy w przypadku stwierdzeń wiążących poczucie sensu, spełnienie z rodzicielstwem, tj. *Można wieść szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci* oraz *Dzieci nadają życiu sens*. Z pierwszym stwierdzeniem wyraźnie częściej zgadzają się osoby z pokolenia Z, a z drugim – millenials. Jak się okazuje, różnice w podejściu do tych kwestii tłumaczy posiadanie dzieci, a igreki znacznie częściej są już rodzicami niż zetki. Niezależnie od przynależności pokoleniowej osoby posiadające dzieci zdecydowanie częściej uważają, że posiadanie dzieci nadaje życiu sens, a zdecydowanie rzadziej są zdania, że można wieść szczęśliwe, spełnione życie ich nie mając.

Rodzicielstwo zmienia spojrzenie na jeszcze inne kwestie. Osoby **posiadające dzieci**, również niezależnie od przynależności pokoleniowej, częściej są zdania, że:

- trudno jest pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi;
- kobiety pracujące zawodowo są bardziej szanowane niż te wyłącznie zajmujące się dziećmi i domem;
- posiadanie dzieci sprawia wiele radości;
- posiadanie dzieci jest obowiązkiem wobec społeczeństwa;
- rodzicielstwo jest naturalnym etapem w życiu człowieka;
- dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć.

TABELA 1

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?	Pokolenie Z		Pokolenie Y	
	Niemający dzieci	Mający dzieci	Niemający dzieci	Mający dzieci
	w procentach			
Wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem				
Zgadam się	89	89	83	86
Nie zgadzam się	6	8	13	12
Trudno powiedzieć	5	3	3	2
Posiadanie dzieci wiąże się z wieloma wyrzeczeniami				
Zgadam się	85	82	80	84
Nie zgadzam się	11	15	15	15
Trudno powiedzieć	4	3	5	1
Można wieść szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci				
Zgadam się	81	56	80	57
Nie zgadzam się	12	28	15	31
Trudno powiedzieć	7	16	6	12
Trudno pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi				
Zgadam się	70	74	63	70
Nie zgadzam się	22	25	28	27
Trudno powiedzieć	8	2	9	3
Kobiety pracujące zawodowo są bardziej szanowane niż te wyłącznie zajmujące się dziećmi i domem				
Zgadam się	49	60	47	54
Nie zgadzam się	39	35	39	37
Trudno powiedzieć	12	5	14	9
Decyzja o dziecku w dzisiejszych czasach jest wyrazem nieodpowiedzialności, lekkomyślności				
Zgadam się	15	22	19	17
Nie zgadzam się	78	78	73	78
Trudno powiedzieć	7	0	8	5
Dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć				
Zgadam się	90	100	82	96
Nie zgadzam się	4	0	12	3
Trudno powiedzieć	7	0	6	1
Posiadanie dzieci sprawia wiele radości				
Zgadam się	82	98	73	96
Nie zgadzam się	7	2	13	3
Trudno powiedzieć	11	0	15	1
Rodzicielstwo to naturalny etap w życiu człowieka				
Zgadam się	71	88	65	89
Nie zgadzam się	21	7	26	9
Trudno powiedzieć	8	5	10	3
Dzieci nadają życiu sens				
Zgadam się	63	90	61	91
Nie zgadzam się	24	7	28	7
Trudno powiedzieć	13	3	11	2
Osoby posiadające dzieci są bardziej doceniane niż ich nieposiadające				
Zgadam się	38	47	46	43
Nie zgadzam się	45	43	37	42
Trudno powiedzieć	18	10	18	15
Posiadanie dzieci jest obowiązkiem wobec społeczeństwa				
Zgadam się	26	39	25	40
Nie zgadzam się	66	54	66	53
Trudno powiedzieć	9	7	9	7

W kilku kwestiach odnoszących się do rodzicielstwa widoczne są także różnice między płciami. **Kobiety** częściej – niezależnie od przynależności pokoleniowej – uważają, że wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem oraz że kobiety pracujące zawodowo są bardziej szanowane niż te wyłącznie zajmujące się dziećmi i domem. Natomiast wśród kobiet ze starszego pokolenia, częściej już posiadającego dzieci, silniejsze niż wśród mężczyzn jest przekonanie o trudnościach w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad dziećmi.

Z kolei **mężczyźni** częściej niż kobiety uważają, że posiadanie dzieci jest obowiązkiem wobec społeczeństwa, że osoby mające dzieci są bardziej doceniane niż bezdziećne, rodzicielstwo jest naturalnym etapem w życiu człowieka oraz że decyzja o dziecku w dzisiejszych czasach jest wyrazem nieodpowiedzialności, lekkomyślności.

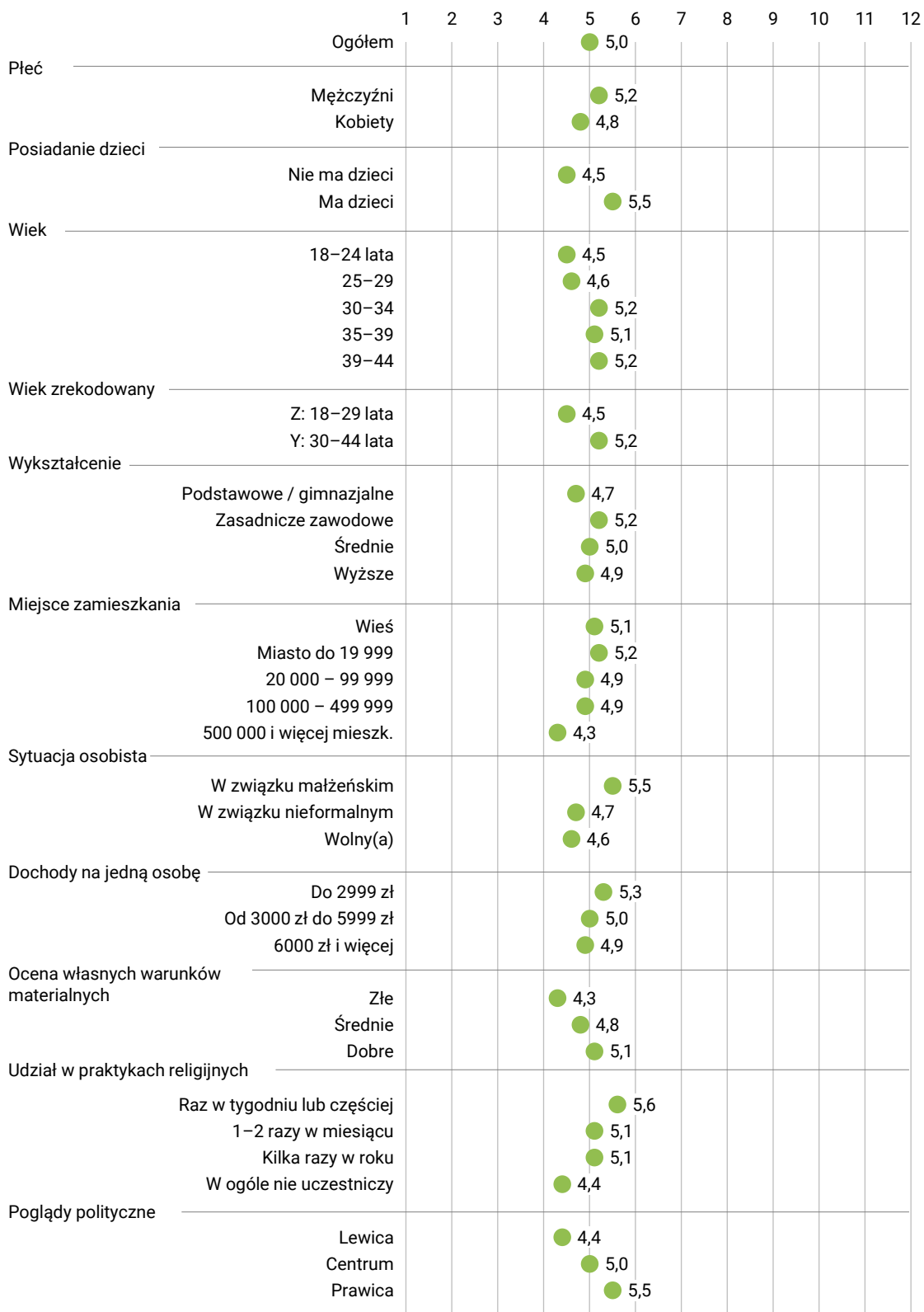
Na podstawie odpowiedzi na 12 uwzględnionych w sondażu stwierdzeń odnoszących się do rodzicielstwa stworzony został wskaźnik nastawienia wobec rodzicielstwa, dla każdego respondenta zliczający liczbę pozytywnych opinii na jego temat. Przyjmuje on wartości od 1 do 12, a im większa wartość wskaźnika, tym bardziej przychylne nastawienie wobec rodzicielstwa. Z analizy średnich wartości tego wskaźnika w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych wynika, że bardziej przychylnym nastawieniem wobec rodzicielstwa charakteryzują się:

- osoby mające już dzieci;
- osoby z generacji millenialsów niż z pokolenia Z (co jest związane z faktem, że osoby ze starszego pokolenia częściej mają już dzieci);
- badani mieszkający na wsi lub w małych miastach, a stosunkowo najmniej przychylne nastawienie mają mieszkańcy największych miast;
- respondenci zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych;
- osoby pozostające w związkach małżeńskich;
- osoby o prawicowych poglądach politycznych, przynajmniej raz w tygodniu praktykujące religijnie.

TABELA 2

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?	Pokolenie Z		Pokolenie Y	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
	w procentach			
Wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem				
Zgadam się	85	92	80	90
Nie zgadzam się	9	4	17	8
Trudno powiedzieć	6	4	3	2
Posiadanie dzieci wiąże się z wieloma wyrzeczeniami				
Zgadam się	84	85	81	83
Nie zgadzam się	12	11	16	15
Trudno powiedzieć	4	4	3	3
Można mieć szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci				
Zgadam się	77	79	64	66
Nie zgadzam się	15	12	26	24
Trudno powiedzieć	7	9	10	10
Trudno pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi				
Zgadam się	70	71	65	71
Nie zgadzam się	22	22	29	24
Trudno powiedzieć	8	7	6	5
Kobiety pracujące zawodowo są bardziej szanowane niż te wyłącznie zajmujące się dziećmi i domem				
Zgadam się	47	53	44	59
Nie zgadzam się	41	35	43	32
Trudno powiedzieć	12	11	14	9
Decyzja o dziecku w dzisiejszych czasach jest wyrazem nieodpowiedzialności, lekkomyślności				
Zgadam się	20	12	20	15
Nie zgadzam się	75	80	73	79
Trudno powiedzieć	6	8	7	6
Dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć				
Zgadam się	91	89	90	92
Nie zgadzam się	3	4	6	5
Trudno powiedzieć	6	7	4	3
Posiadanie dzieci sprawia wiele radości				
Zgadam się	85	81	86	89
Nie zgadzam się	4	8	7	5
Trudno powiedzieć	10	10	7	5
Rodzicielstwo to naturalny etap w życiu człowieka				
Zgadam się	77	68	82	79
Nie zgadzam się	15	24	13	15
Trudno powiedzieć	8	9	5	6
Dzieci nadają życiu sens				
Zgadam się	67	64	81	81
Nie zgadzam się	20	24	14	13
Trudno powiedzieć	13	12	5	5
Osoby posiadające dzieci są bardziej doceniane niż nieposiadające				
Zgadam się	42	36	48	40
Nie zgadzam się	43	45	36	44
Trudno powiedzieć	16	19	17	16
Posiadanie dzieci jest obowiązkiem wobec społeczeństwa				
Zgadam się	33	21	41	29
Nie zgadzam się	59	69	50	65
Trudno powiedzieć	8	9	9	6

RYS. 3. Średnie wartości wskaźnika nastawienia do rodzicielstwa w grupach społeczno-demograficznych. Wskaźnik przyjmuje wartości od 1 do 12, im większa wartość, tym bardziej przychylne nastawienie wobec rodzicielstwa

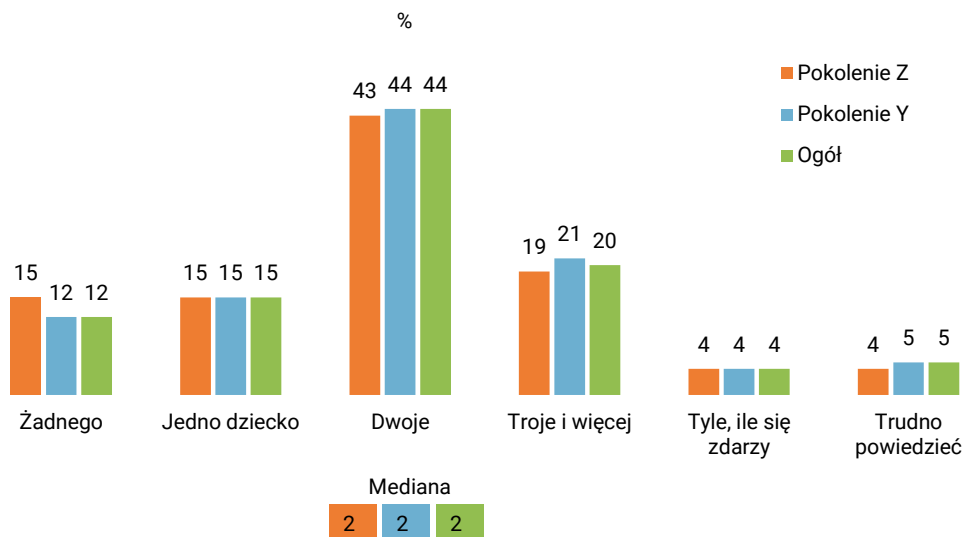
STAN IDEALNY A STAN RZECZYWISTY

Preferowana liczba dzieci

Pomimo dostrzeganych wyzwań związanych z rodzicielstwem, młodzi ludzie zapytani, ile dzieci chcieliby mieć w swoim życiu – niezależnie od stanu cywilnego, wieku oraz tego, czy posiadają już potomstwo – najczęściej mówili o dwojce dzieci (44%). Co piąty chciałby mieć nawet troje lub więcej (20%), 15% – tylko jedno dziecko, a 12% w ogóle nie chciałoby mieć dzieci. Przeciętnie młodzi ludzie chcieliby mieć dwoje dzieci (wartość mediana).

CBOS

RYS. 4. Niezależnie od tego jaki jest Pana(i) stan cywilny, w jakim jest Pan(i) wieku, a także czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, proszę powiedzieć – ile dzieci chciał(a)by Pan(i) mieć w swoim życiu?

Pod względem preferowanej liczby dzieci nie ma dużych różnic między pokoleniami Z i Y. Przeciętnie przedstawiciele generacji Z i millenialsi chcieliby mieć dwoje dzieci (mediana). Osoby z pokolenia Z trochę częściej niż millenialsi w ogóle nie chciałyby mieć dzieci (15% wobec 12%).

Dzieci najczęściej nie chcieliby mieć najmłodsi respondenci, w wieku 18–24 lata (15%), mieszkańcy największych miast (25%), osoby niepozostające w związkach (19%), z jednej strony o stosunkowo wysokich dochodach *per capita* w gospodarstwie domowym – wynoszących 4000 zł lub więcej (13% – 16% w zależności od kategorii), z drugiej zaś badani niezadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (20%). Brak zamiaru posiadania dzieci stosunkowo często idzie w parze z lewicowymi poglądami politycznymi (17%) oraz nieuczestniczeniem w praktykach religijnych (19%).

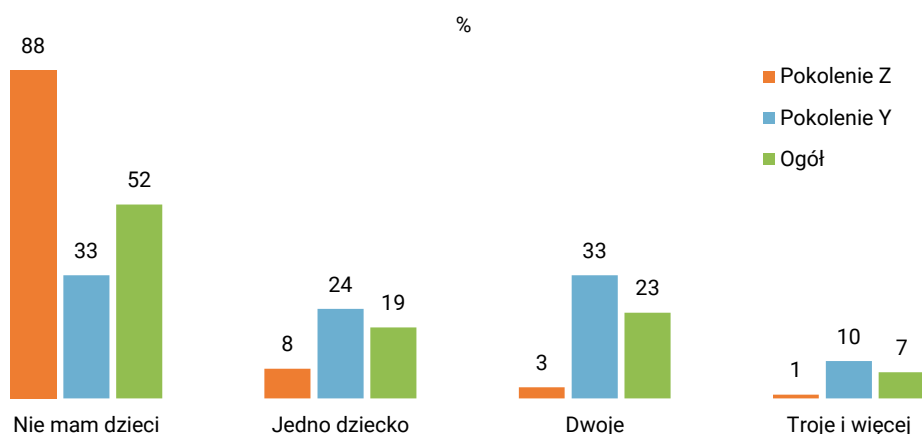
Chęć posiadania trojga lub więcej dzieci częściej niż inni deklarują mieszkańcy małych miast, liczących do 19 999 ludności (24%), badani o najniższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym – do 1999 zł (32%) oraz pozostający w związkach małżeńskich (27%). Uwzględniając opcję ideową są to stosunkowo często respondenci identyfikujący się z prawicą (26%) oraz praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (39%).

Rzeczywista liczba dzieci

Ogromna większość osób z pokolenia Z nie ma jeszcze dzieci (88%), 8% ma jedno dziecko, a bardzo niewiele – dwoje lub więcej (4%). Spośród millenialsów większość ma już dzieci (67%), najwięcej z nich ma dwoje (33%), a w dalszej kolejności – jedno dziecko (24%).

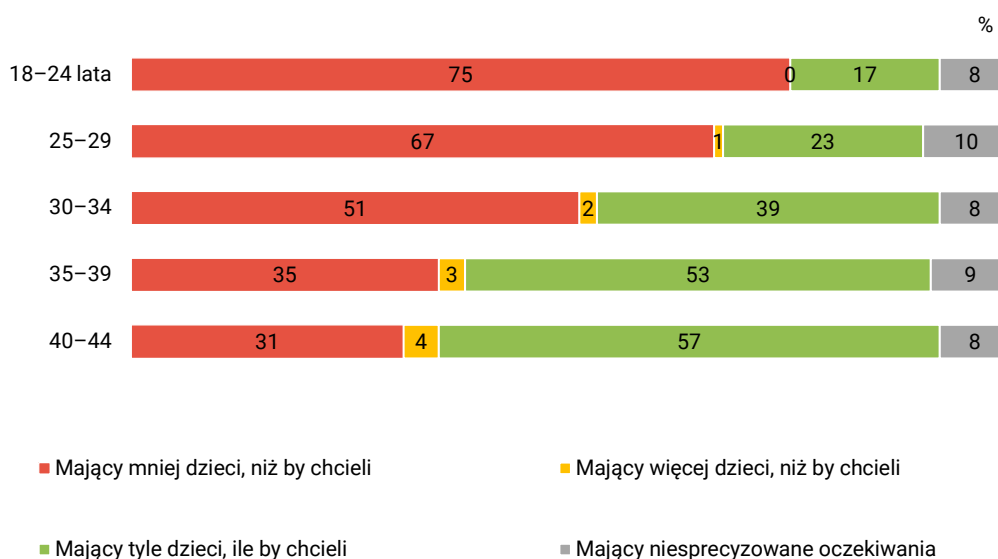
CBOS

RYS. 5. Ile ma Pan(i) dzieci?

Z zestawienia preferowanej i rzeczywistej liczby dzieci wynika, że generalnie młodzi ludzie mają mniej dzieci, niż by chcieli. Nie jest to dziwne, gdyż poziom zaspokojenia potrzeb prokreacyjnych wzrasta wraz z wiekiem. Zdecydowana większość najmłodszych w wieku 18–24 lata ma mniej dzieci, niż chciałaby mieć (75%). Odsetek ten spada wraz z wiekiem, niemniej jednak – co bardzo istotne – wśród najstarszych badanych w naszej próbie, w wieku 40–44 lata, blisko co trzeci (31%) ma mniej dzieci, niż by chciał.

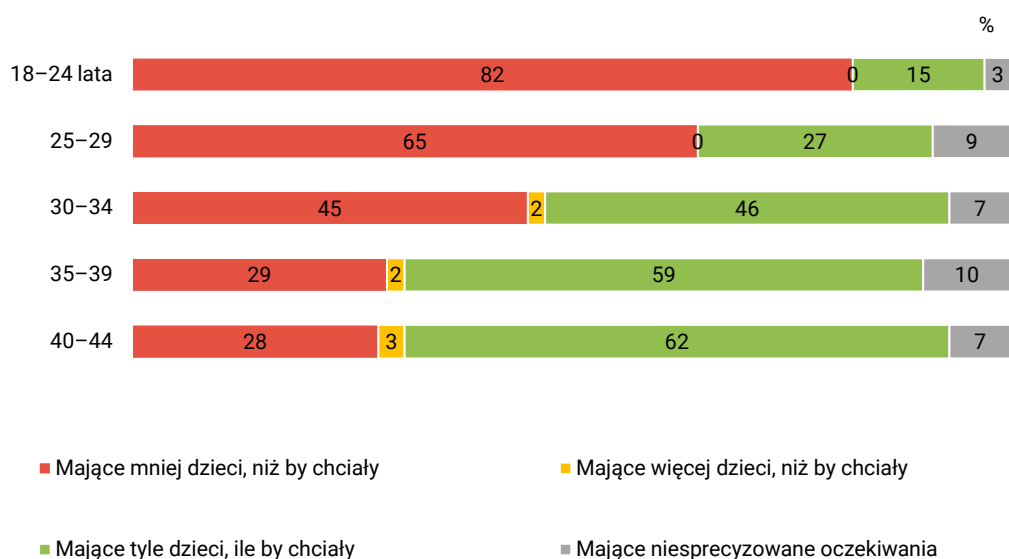
RYS. 6. Poziom zaspokojenia potrzeb prokreacyjnych a wiek

Analizując te dane w podziale na płeć można zauważyć, że wśród najstarszych kobiet poziom niezaspokojonych potrzeb prokreacyjnych jest trochę niższy (28%). Warto zwrócić uwagę na niewielkie różnice pod tym względem między kobietami w wieku 35–39 lata i 40–44 lata. Spośród młodszych, w wieku 35–39 lat, 29% ma mniej dzieci, niż chciałoby mieć, a wśród starszych – 28%. Inaczej wygląda sytuacja wśród mężczyzn. O ile wśród mężczyzn z wieku 35–39 lat 42% ma mniej dzieci, niż chciałoby mieć, o tyle wśród starszych, w wieku 40–44 lata, udział ten jest znacznie niższy i wynosi 35%.

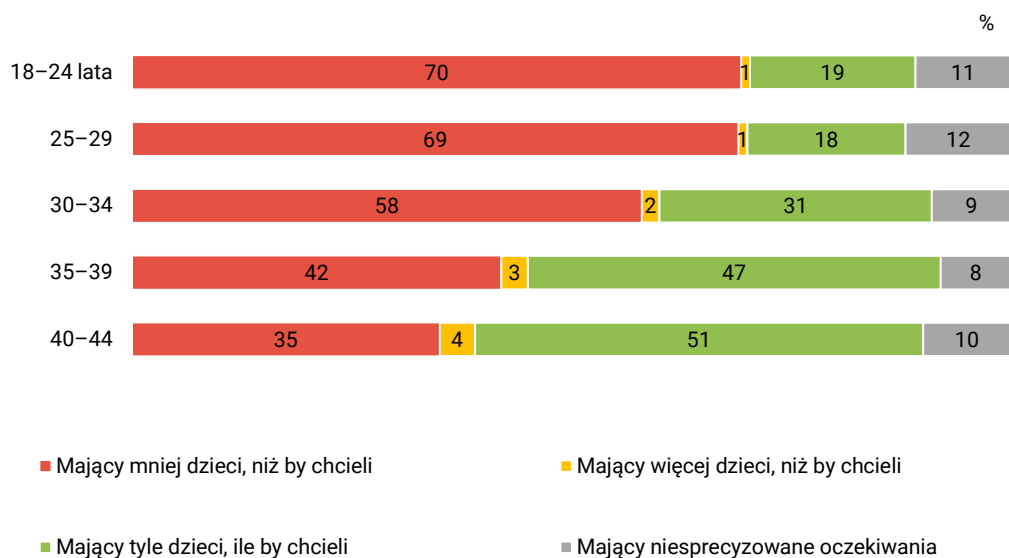
CBOS

RYS. 7. Poziom zaspokojenia potrzeb prokreacyjnych a wiek – kobiety

CBOS

RYS. 8. Poziom zaspokojenia potrzeb prokreacyjnych a wiek – mężczyźni

Najlepszy wiek na pierwsze dziecko

Interesowało nas również, jaki jest, zdaniem badanych, najdogodniejszy wiek dla kobiety na urodzenie pierwszego dziecka oraz w jakim wieku najdogodniej dla mężczyzny jest mieć pierwsze dziecko. Zdaniem respondentów, najlepszy wiek dla kobiety to przeciętnie 27 lat (średnia), mediana jest trochę niższa i wynosi 26 lat. Z danych GUS wynika natomiast, że średni wiek kobiety w momencie urodzenia pierwszego dziecka wynosi 29 lat³. Z kolei dla mężczyzny najdogodniejszy wiek, aby mieć pierwsze dziecko, to – zdaniem ankietowanych – 28 lat (tyle wynosi zarówno średnia, jak i mediana). Uwzględniając podział na płeć można zauważyć, że kobiety na ogół podawały wyższe wartości niż mężczyźni.

TABELA 3. Dogodny wiek na pierwsze dziecko

		Biorąc pod uwagę rozmaite czynniki, jaki wiek jest obecnie najdogodniejszy dla kobiety na urodzenie pierwszego dziecka?	A w jakim wieku najdogodniej dla mężczyzny jest mieć pierwsze dziecko?
Mężczyźni	Średnia	26 lat	28 lat
	Mediana	25 lat	28 lat
Kobiety	Średnia	27 lat	29 lat
	Mediana	26 lat	30 lat
Ogółem	Średnia	27 lat	28 lat
	Mediana	26 lat	28 lat

Potrzebny metraż

Zapytaliśmy także, jakim minimalnie metrażem, zdaniem badanych, powinna dysponować para, aby mogła zdecydować się na dziecko. Młodzi ludzie uważają, że niezbędny metraż, aby zdecydować się na dziecko, to blisko 60 m² (średnia – 59 m², mediana – 55 m²). Kobiety przeciętnie podawały trochę większe wartości niż mężczyźni (średnia i mediana w ich przypadku wynosi 60 m², a w przypadku mężczyzn odpowiednio 59 m² i 55 m²).

TABELA 4

Jakim minimalnie metrażem mieszkania powinna dysponować para, aby mogła zdecydować się na dziecko?	Średnia	Mediana
Mężczyźni	59 m ²	55 m ²
Kobiety	60 m ²	60 m ²
Ogółem	59 m ²	55 m ²

³ Polska w liczbach 2025, GUS, maj 2025 r.

PLANY PROKREACYJNE

Plany prokreacyjne kobiet

Plany prokreacyjne kobiet ściśle zależą od ich wieku i liczby posiadanych dzieci. Ogromna większość najmłodszych kobiet (82%) planuje potomstwo w bliższej lub dalszej perspektywie, natomiast wraz z wiekiem odsetek ten spada (do 10% wśród najstarszych, w wieku 40–44 lata). Plany prokreacyjne w nieodległej perspektywie 3–4 lat są najczęstsze wśród respondentek w wieku 25–29 lat (45%), a najrzadsze wśród respondentek w wieku 40–44 lata (8%). Średnia wieku kobiet planujących pierwsze dziecko w nieodległej perspektywie to 29 lat, a kolejne dzieci – to 33 lata.

CBOS

RYS. 9. Wiek a plany prokreacyjne kobiet

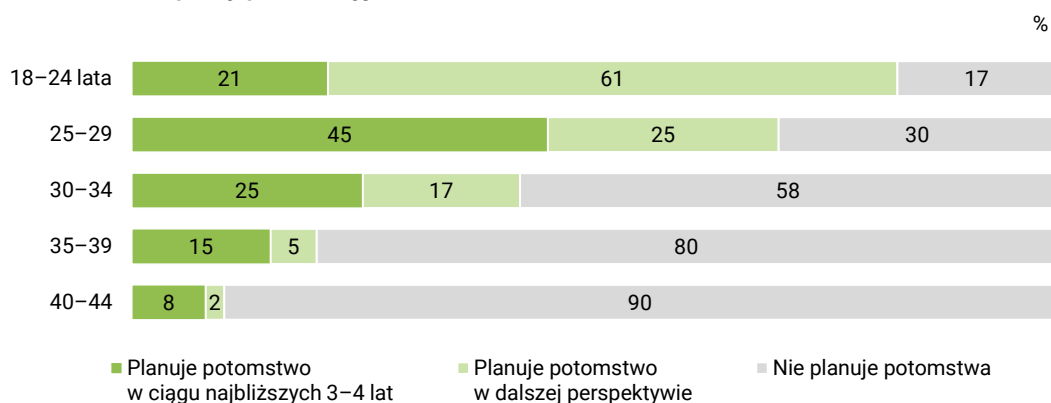
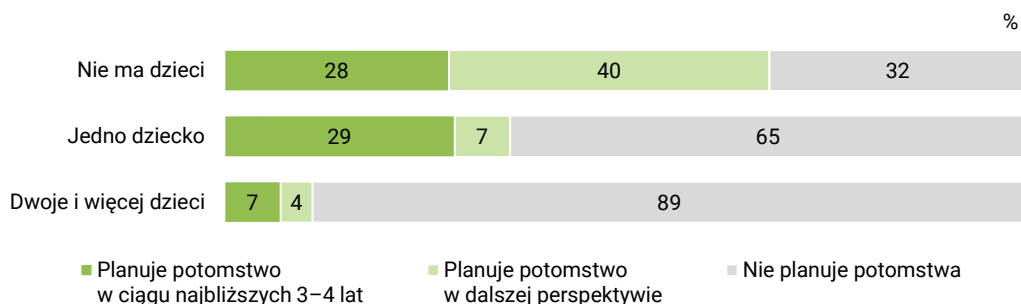

TABELA 5

	Średnia wieku kobiet planujących pierwsze i kolejne dzieci w ciągu najbliższych 3–4 lat
Nie ma jeszcze dzieci	29 lat
Ma już dziecko/ dzieci	33 lata

Odsetek kobiet planujących potomstwo spada również wraz z liczbą posiadanych już dzieci. Zdecydowana większość kobiet bezdzietnych (68%) chciałaby mieć w przyszłości potomstwo, natomiast wśród mających już jedno lub więcej dzieci te planujące potomstwo należą do mniejszości (odpowiednio 36% oraz 11%). Jeśli chodzi o krótkoterminowe zamierzenia prokreacyjne, to deklaruje je zbliżony odsetek bezdzietnych co mających jedno dziecko (odsetki odpowiednio: 28% i 29%).

RYS. 10. Liczba posiadanych dzieci a plany prokreacyjne kobiet

Stosunkowo często plany prokreacyjne w bliższej perspektywie 3–4 lat deklarują mieszkanki wsi (24%), absolwentki wyższych uczelni (25%), z gospodarstw domowych o dochodach na osobę wynoszących co najmniej 3000 zł netto (24–26%), co najmniej średnio oceniające warunki materialne swoich gospodarstw domowych (20–21%) oraz pozostające w związkach (24%).

Zauważyć można również, że częściej są to badane identyfikujące się z prawicą (27%) lub centrum (24%) niż z lewicą (15%). Ponadto zamierzenia prokreacyjne w nieodległej przyszłości częściej deklarują ankietowane mające bardziej przychylne nastawienie wobec rodzicielstwa (biorąc pod uwagę wartości wskaźnika nastawienia wobec rodzicielstwa).

Natomiast plany prokreacyjne w dalszej perspektywie częściej deklarują kobiety niepozostające w związkach (37%), z wykształceniem średnim (29%), niezadowolone z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (25%), a uwzględniając poglądy polityczne – identyfikujące się z lewicą (27%).

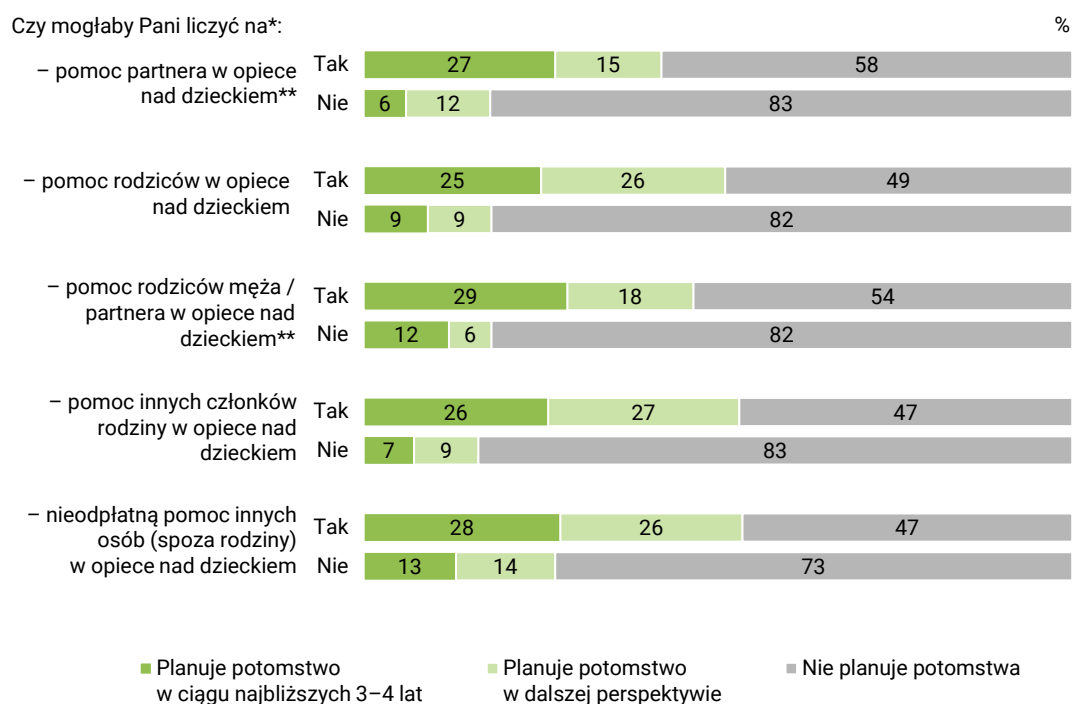
TABELA 6

	Czy planuje Pani potomstwo w przyszłości?		
	Tak, w ciągu najbliższych 3–4 lat	Tak, w dalszej perspektywie	Nie
	w procentach		
Miejsce zamieszkania			
Wieś	24	22	54
Miasto do 19 999	21	18	61
20 000 – 99 999	18	22	60
100 000 – 499 999	13	20	67
500 000 i więcej mieszk.	18	16	66
Wykształcenie			
Podstawowe / gimnazjalne	11	27	62
Zasadnicze zawodowe	12	20	67
Średnie	19	29	52
Wyższe	25	11	64
Dochody netto na jedną osobę			
Do 2999 zł	14	15	71
Od 3000 zł do 5999 zł	24	25	51
6000 zł i więcej	26	21	53
Ocena własnych warunków materialnych			
Złe	11	25	64
Średnie	21	23	57
Dobre	20	20	60
Ocena warunków mieszkaniowych			
Bardzo dobre	21	23	56
Dobre	19	18	63
Średnie i złe	20	23	57
Sytuacja osobista			
Wolny(a)	12	37	51
W związku	24	14	62
Poglądy polityczne			
Lewica	15	27	58
Centrum	24	17	59
Prawica	27	20	53
Udział w praktykach religijnych			
Raz w tygodniu lub częściej	21	21	58
1–2 razy w miesiącu	25	21	54
Kilka razy w roku	19	24	57
W ogóle nie uczestniczy	18	19	63
Nastawienie wobec rodzicielstwa – średnia wartość wskaźnika	5,37	4,56	4,72
Wskaźnik samopoczucia	2,83	2,79	2,81

Zarówno z punktu widzenia krótko, jak i długoterminowych planów prokreacyjnych istotną rolę odgrywa wsparcie, na jakie może liczyć kobieta w opiece nad dzieckiem ze strony najbliższego otoczenia. Kobiety mogące liczyć na zaangażowanie partnera, rodziców własnych lub partnera, a także innych osób z rodziny lub spoza rodziny, chętniej decydują się na potomstwo niż te, które nie mogłyby na nie liczyć.

CBOS

RYS. 11. Spodziewane wsparcie w opiece nad dzieckiem a plany prokreacyjne kobiet w wieku 18–44 lata

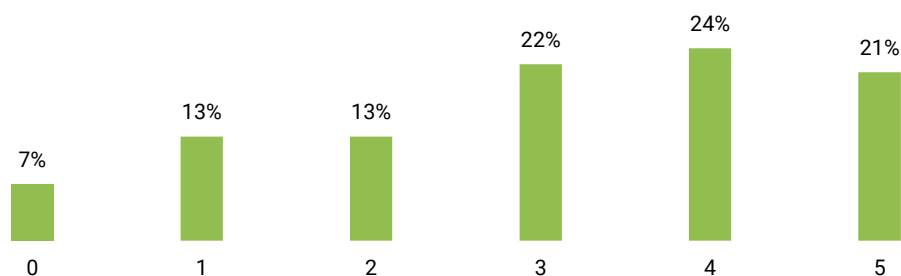
* Pełne pytanie: „Niezależnie od aktualnych planów, gdyby zdecydowała się Pani na dziecko, na czyją pomoc w codziennej opiece nad nim mogłaby Pani liczyć? Czy mogłaby Pani liczyć na:”

** Odpowiedzi respondentek pozostających w związku (N=567)

Do celów dalszych analiz stworzony został **wskaźnik wsparcia** opisujący, z ilu źródeł uwzględnionych w badaniu respondentka mogłaby uzyskać wsparcie w opiece nad dzieckiem. Relatywnie niewiele kobiet (7%) pozostających w związkach nie uzyskałoby żadnego wsparcia, a wsparcie z pięciu różnych źródeł dostałoby 21% badanych.

CBOS

RYS. 12. Wskaźnik wsparcia wśród kobiet w związkach

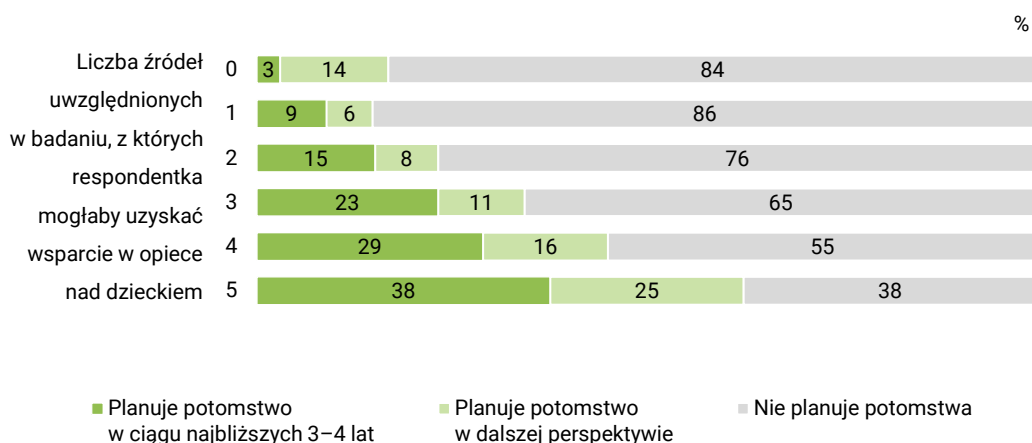

Liczba źródeł uwzględnionych w badaniu, z których respondentka mogłaby uzyskać wsparcie w opiece nad dzieckiem

Sieć wsparcia odgrywa spore znaczenie w kontekście planów prokreacyjnych. Kobiety mogące liczyć na większe wsparcie, wyraźnie częściej deklarują zamierzenia prokreacyjne. Jedynie 3% kobiet pozostających w związkach i niemogących liczyć na żadne wsparcie myśli o dziecku w najbliższych latach, a wśród mogących liczyć na pięć uwzględnionych w badaniu źródeł wsparcia udział deklarujących takie plany wynosi 38%.

CBOS

RYS. 13. Wskaźnik wsparcia a plany prokreacyjne kobiet

W celu wyodrębnienia czynników warunkujących plany prokreacyjne w największym stopniu, zastosowana została regresja logistyczna. Wyniki analizy wskazują, że plany prokreacyjne kobiet pozostających w związkach zależą przede wszystkim od wieku, liczby posiadanych dzieci, wsparcia najbliższego otoczenia w opiece nad dzieckiem oraz nastawienia wobec rodzicielstwa (wyrażonego wskaźnikiem nastawienia wobec rodzicielstwa).

W porównaniu z najmłodszymi respondentkami jedynie te w wieku 25–29 lat nie różnią się znacząco pod względem zamierzeń prokreacyjnych, a wśród starszych szanse na decyzję o dziecku spadają.

Szanse na plany prokreacyjne są kilkukrotnie mniejsze wśród kobiet już mających dziecko (około pięciokrotnie) niż w przypadku respondentek bezdzietnych.

Natomiast wzrastają one w przypadku większego wsparcia w codziennej opiece nad dzieckiem ze strony najbliższego otoczenia (dodatkowe źródło wsparcia zwiększa te szanse o mniej więcej 34%) oraz bardziej przychylnego nastawienia wobec rodzicielstwa (wyrażonego wskaźnikiem nastawienia wobec rodzicielstwa).

TABELA 7

Plany prokreacyjne kobiet w wieku 18–44 lata* będących w związkach	Istotność	Iloraz szans**
Posiadanie dzieci (kategoria referencyjna: nieposiadanie dziecka) Ma dziecko/dzieci	<0,001	0,212
Wiek respondentki (kategoria referencyjna: 18–24 lata)		
25–29 lat	0,245	0,473
30–34 lata	0,002	0,161
35–39 lat	<0,001	0,086
40–44 lata	<0,001	0,030
Wskaźnik wsparcia	0,005	1,342
Wskaźnik nastawienia wobec rodzicielstwa	0,005	1,340
Miary dopasowania modelu: R ² Coxa i Snella 0,401 R ² Nagelkerkego 0,541		

* Plany prokreacyjne – zmienna zależna – przyjmuje następujące wartości: 0 – nie planuje potomstwa, 1 – planuje potomstwo.

** Iloraz szans pokazuje, jak zmienia się szansa danego zdarzenia (tj. stosunek prawdopodobieństwa, że jakieś zdarzenie nastąpi, do prawdopodobieństwa, że nie nastąpi) przy zmianie zmiennej niezależnej o jednostkę (przy założeniu, że wartości wszystkich pozostałych zmiennych pozostają niezmiennione).

Plany prokreacyjne mężczyzn

Podobnie jak w przypadku kobiet, plany prokreacyjne mężczyzn ściśle zależą od ich wieku i liczby posiadanych dzieci. Zamierzenia prokreacyjne w perspektywie 3–4 lat stosunkowo często deklarują mężczyźni w wieku 25–29 lata (34%), a w dalszej kolejności – w wieku 30–34 lata (30%). Natomiast w bardziej odległej perspektywie zamierzenia takie częściej deklarują młodszy respondenci. Średnia wieku mężczyzn planujących pierwsze dziecko w nieodległej perspektywie to 30 lat, a kolejne dziecko – 34 lata.

CBOS

RYS. 14. Wiek a plany prokreacyjne mężczyzn

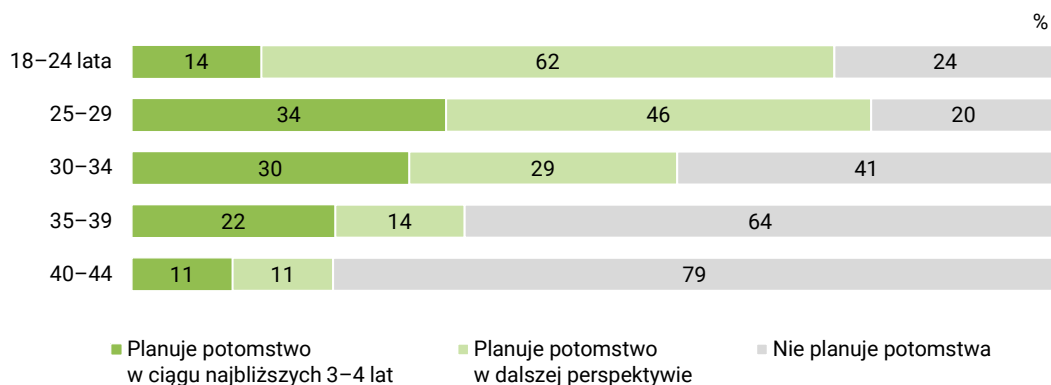

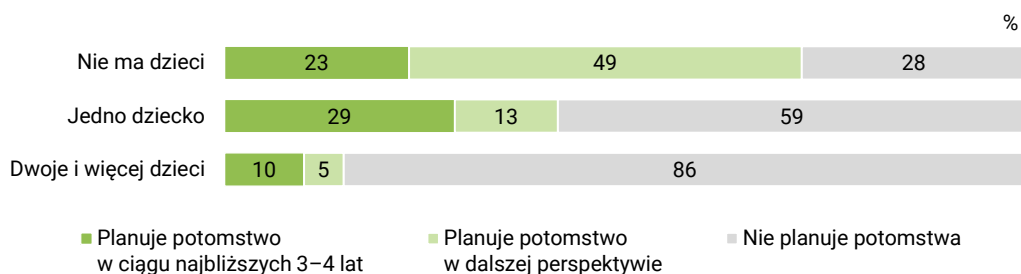
TABELA 8

	Średnia wieku mężczyzn planujących pierwsze i kolejne dzieci w ciągu najbliższych 3-4 lat
Nie ma jeszcze dzieci	30 lat
Ma już dziecko	34 lata

Relatywnie często plany prokreacyjne w ciągu najbliższych 3-4 lat deklarują mężczyźni mający już jedno dziecko (29%) oraz bezdzietni (23%). Natomiast o dzieciach w dalszej perspektywie najczęściej myślą bezdzietni respondenci.

CBOS

RYS. 15. Liczba posiadanych dzieci a plany prokreacyjne mężczyzn

Uwzględniając pozostałe charakterystyki społeczno-demograficzne można zauważyć, że plany prokreacyjne w nieodległej perspektywie częściej deklarują mężczyźni pozostający w związkach (25%), absolwenci wyższych uczelni (24%), o dochodach na osobę w gospodarstwie domowym wynoszących co najmniej 6000 zł (32%), bardzo dobrze oceniający własne warunki mieszkaniowe (28%). Ponadto częściej są to badani o prawicowych poglądach politycznych (24%), przynajmniej raz w miesiącu biorący udział w praktykach religijnych (27-30% w zależności od kategorii), mający lepsze nastawienie wobec rodzicielstwa niż pozostali (mierzone wskaźnikiem nastawienia wobec rodzicielstwa). Z kolei dzieci w dalszej perspektywie częściej planują mężczyźni niepozostający w związkach, o niższych dochodach *per capita*, gorzej oceniający swoje warunki mieszkaniowe.

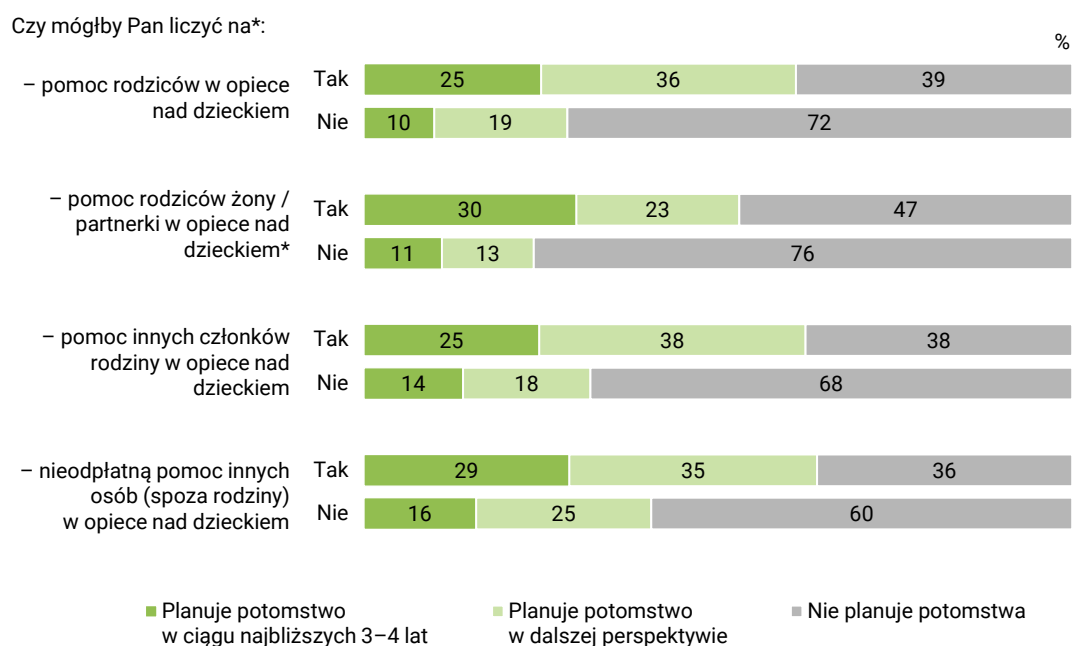
TABELA 9

	Czy planuje Pan potomstwo w przyszłości?		
	Tak, w ciągu najbliższych 3–4 lat	Tak, w dalszej perspektywie	Nie
	w procentach		
Miejsce zamieszkania			
Wieś	22	34	45
Miasto do 19 999	14	31	54
20 000 – 99 999	22	27	51
100 000 – 499 999	19	35	45
500 000 i więcej mieszk.	22	26	53
Wykształcenie			
Podstawowe / gimnazjalne	19	39	42
Zasadnicze zawodowe	21	32	47
Średnie	18	36	45
Wyższe	24	23	53
Dochody netto na jedną osobę			
Do 2999 zł	19	27	53
Od 3000 zł do 5999 zł	19	33	48
6000 zł i więcej	32	23	44
Ocena własnych warunków materialnych			
Złe	25	25	50
Średnie	20	34	47
Dobre	20	31	48
Ocena warunków mieszkaniowych			
Bardzo dobre	28	28	44
Dobre	18	32	50
Średnie i złe	17	34	49
Sytuacja osobista			
Wolny(a)	10	53	38
W związku	25	22	53
Poglądy polityczne			
Lewica	16	22	63
Centrum	21	30	49
Prawica	24	37	39
Udział w praktykach religijnych			
Raz w tygodniu lub częściej	27	30	43
1–2 razy w miesiącu	30	25	45
Kilka razy w roku	17	38	46
W ogóle nie uczestniczy	17	30	53
Nastawienie wobec rodzicielstwa – średnia wartość wskaźnika	6,03	5,01	5,00
Wskaźnik samopoczucia	2,91	2,85	2,83

Podobnie jak w przypadku kobiet decyzje prokreacyjne mężczyzn zależą również od wsparcia ze strony najbliższego otoczenia w codziennej opiece nad dzieckiem. Badani mogący liczyć na pomoc rodziców własnych lub partnerki, innych członków rodziny lub osób spoza rodziny częściej decydują się na dzieci.

CBOS

RYS. 16. Spodziewane wsparcie w opiece nad dzieckiem a plany prokreacyjne mężczyzn w wieku 18–44 lata

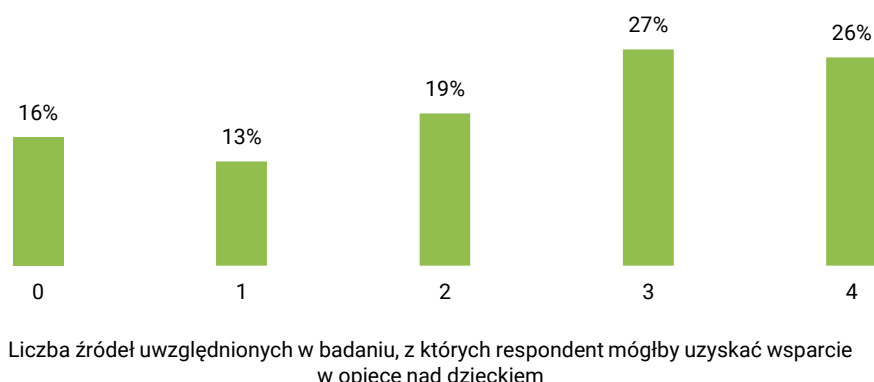

* Pełne pytanie: Niezależnie od aktualnych planów, gdyby zdecydowała się Pan na dziecko, na czyją pomoc w codziennej opiece nad nim mógłby Pan liczyć? Czy mógłby Pan liczyć na:

* Odpowiedzi respondentów pozostających w związku (N=53)

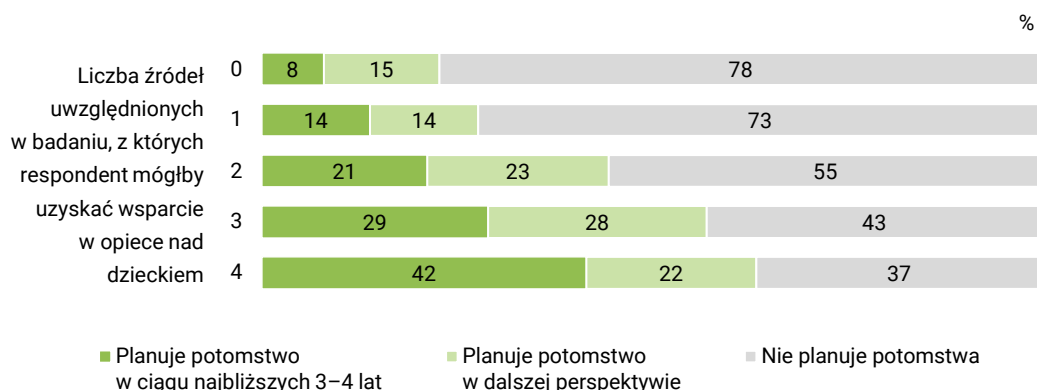
W celu dalszych analiz, podobnie jak w przypadku kobiet, stworzony został **wskaźnik wsparcia** opisujący, z ilu źródeł respondent mógłby liczyć na wsparcie w sytuacji decyzji o (kolejnym) dziecku. W przypadku mężczyzn wskaźnik ten przyjmuje wartości od 0 do 4.

RYS. 17. Wskaźnik wsparcia wśród mężczyzn będących w związkach

Zawężając analizy do mężczyzn pozostających w związkach można zauważyć, że im większe jest spodziewane wsparcie w codziennej opiece nad dzieckiem, tym częstsze są plany prokreacyjne.

RYS. 18. Wskaźnik wsparcia a plany prokreacyjne mężczyzn będących w związkach

Wyniki regresji logistycznej pokazują, że w przypadku zamierzeń prokreacyjnych mężczyzn pozostających w związkach istotne znaczenie odgrywiają: wiek, liczba posiadanych już dzieci, wsparcie możliwe do uzyskania w opiece nad dzieckiem, nastawienie wobec rodzicielstwa oraz poglądy polityczne. Szanse na decyzję o kolejnym dziecku są mniej więcej czterokrotnie niższe w przypadku mężczyzn w wieku 40 lat lub więcej – w porównaniu z najmłodszymi. Wyraźnie spadają też w przypadku mających już przynajmniej jedno dziecko (ponad dziesięciokrotnie w porównaniu z bezdzietnymi). Z kolei szanse na decyzję o kolejnym dziecku zwiększają prawicowe poglądy polityczne (w przypadku identyfikujących się z prawicą są ponad dwukrotnie większe niż w przypadku utożsamiających się z lewicą, przy ustalonym poziomie pozostałych zmiennych), dodatkowe wsparcie ze strony najbliższego otoczenia w opiece nad dzieckiem (dodatkowe źródło wsparcia zwiększa te szanse o 38%), a także bardziej przychylnie nastawienie wobec rodzicielstwa (wyrażone za pomocą wskaźnika nastawienia wobec rodzicielstwa).

TABELA 10

Plany prokreacyjne mężczyzn w wieku 18–44 lata * będących w związkach	Istotność	Iloraz szans**
Posiadanie dziecka (kategoria referencyjna: nieposiadanie dziecka)		
Posiada dziecko/dzieci	<0,001	0,082
Wiek respondenta (kategoria referencyjna: 18–24 lata)		
25–29 lat	0,210	2,115
30–34 lata	0,245	1,790
35–39 lat	0,161	0,494
40–44 lata	0,010	0,263
Wskaźnik wsparcia	0,0002	1,383
Wskaźnik nastawienia wobec rodzicielstwa	<0,001	1,335
Poglądy polityczne (kategoria referencyjna: lewica)		
Centrum	0,103	1,921
Prawica	0,012	2,453
Miary dopasowania modelu: R ² Coxa i Snella 0,394, R ² Nagelkerkego 0,526		

* Plany prokreacyjne – zmienna zależna – przyjmuje następujące wartości: 0 – nie planuje potomstwa, 1 – planuje potomstwo.

** Iloraz szans pokazuje, jak zmienia się szansa danego zdarzenia (tj. stosunek prawdopodobieństwa, że jakieś zdarzenie nastąpi, do prawdopodobieństwa, że nie nastąpi) przy zmianie zmiennej niezależnej o jednostkę (przy założeniu, że wartości wszystkich pozostałych zmiennych pozostają niezmiennione).

BARIERY RODZICIELSTWA

Bariery na różnych etapach życia

Wszystkich badanych, którzy zadeklarowali, że nie planują potomstwa w przyszłości, zapytaliśmy o powody takiej decyzji. Na różnych etapach życia młodzi ludzie z różnych przyczyn nie decydują się na dzieci.

Z deklaracji najmłodszych, w **wieku 18–24 lata**, wynika, że nie planują oni potomstwa głównie dlatego, że są na to zbyt młodzi (43%), że posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność (38%) oraz że ważniejszy jest dla nich rozwój zawodowy, kariera (32%).

Nieco starsi, w wieku **25–29 lat**, nie decydują się na dzieci przede wszystkim dlatego, że już je mają i nie chcą więcej dzieci (30%), a w dalszej kolejności dlatego, że w ogóle nie chcą mieć dzieci (20%), że wiąże się to ze zbyt dużą odpowiedzialnością (19%) oraz że chcą być niezależni (18%).

W starszych grupach wiekowych nadal głównym powodem niedecydowania się na dzieci pozostaje **zaspokojenie potrzeb prokreacyjnych**, a ponadto osoby w wieku:

- 30–34 lata argumentują, że ich na to nie stać (19%) oraz że nie chcą mieć dzieci (15%);
- 35–39 lata – twierdzą, że już za późno na dziecko (18%), że ich na to nie stać (16%) oraz że nie planują potomstwa ze względu na trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem (15%);
- 40–44 lata – uważają, że już za późno na dziecko (48%) i – znacznie rzadziej – że ich na to nie stać (12%).

Zwraca uwagę stosunkowo krótki czas, który w odczuciu respondentów jest odpowiedni na decyzje prokreacyjne. Głównym argumentem nieplanowania potomstwa wśród najmłodszych, w wieku 18–24 lat, jest to, że jest zbyt wcześnie na takie plany (48%), ale także relatywnie często to uzasadnienie pojawia się w nieco starszej grupie wiekowej 25–29 lat (16%). Z kolei przekonanie, że jest zbyt późno na dzieci zaczyna już dosyć silnie wybrzmiewać w grupie wiekowej 35–39 lata (18%), a wśród badanych w wieku 40–44 lata to jeden z dwóch głównych – obok zaspokojenia potrzeb prokreacyjnych – powodów nieplanowania już potomstwa. Średni wiek wśród kobiet wybierających takie uzasadnienie to 41 lat, a wśród mężczyzn 40,5 lat.

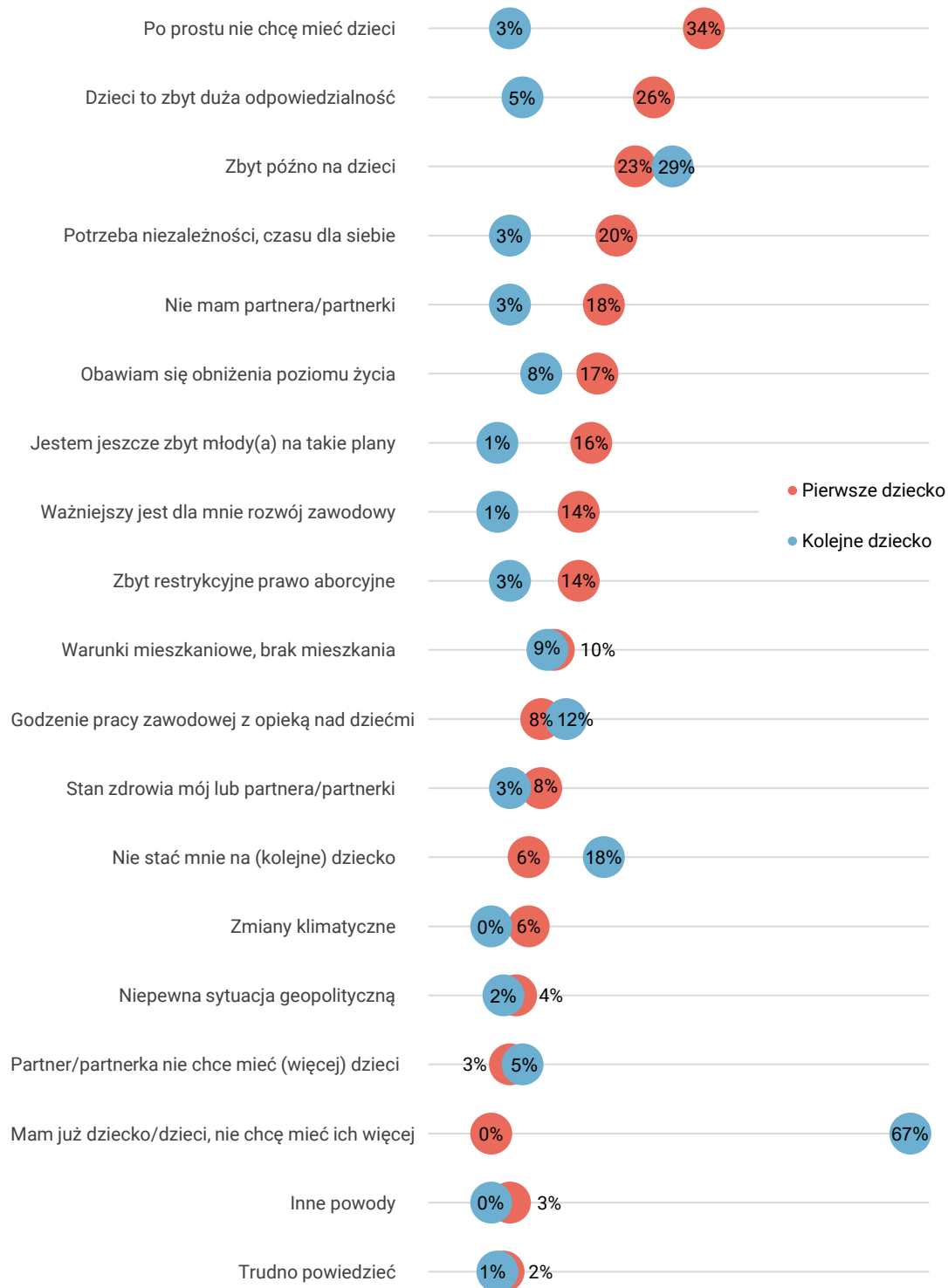
Bariery decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach

Osoby bezdzietne nie planują potomstwa głównie dlatego, że nie chcą mieć dzieci (34%), że dzieci to w ich odczuciu zbyt duża odpowiedzialność (26%) oraz że jest już zbyt późno na dzieci (23%). Niemala część mówiła o potrzebie niezależności i czasu dla siebie (20%), o braku partnera lub partnerki (18%) oraz obawach związanych z obniżeniem poziomu życia (17%).

W przypadku **osób posiadających dzieci** gradacja ta wygląda inaczej. Głównymi powodami nieplanowania potomstwa jest zaspokojenie potrzeb prokreacyjnych (67%) oraz poczucie, że jest już za późno na dzieci (29%). Ponadto badani stosunkowo często podawali argumenty odwołujące się do sytuacji materialnej – że nie stać ich na kolejne dziecko (18%), że nie mają odpowiednich warunków mieszkaniowych (9%), obawiają się obniżenia poziomu życia (8%) – oraz zawodowej – że nie decydują się na kolejne dziecko ze względu na trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad dziećmi (12%).

RYS. 19. Bariery decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach

Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa?
Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi

Do celów dalszych analiz szczegółowe powody nieplanowania potomstwa zostały pogrupowane w siedem szerszych kategorii (poniżej). Dostyc zróżnicowaną kategorię stanowi „Sytuacja osobista”, obejmująca szeroką grupę przyczyn, wśród których znalazły się takie powody jak: brak partnera lub partnerki, poczucie, że jest zbyt wcześnie lub zbyt późno na dzieci, zły stan zdrowia własny lub partnera czy partnerki oraz zrealizowanie już potrzeb prokreacyjnych.

Sytuacja osobista

- Nie mam partnera/partnerki, stałego związku.
- Mam już dziecko/dzieci, nie chcę mieć ich więcej.
- Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany.
- Jest już zbyt późno na dzieci.
- Ze względu na zły stan zdrowia mój lub partnera/partnerki.

Sytuacja materialna

- Obawiam się obniżenia poziomu życia.
- Nie stać mnie na (kolejne) dziecko.
- Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania

Sytuacja zawodowa

- Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem.
- Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera.

Potrzeba niezależności

- Potrzeba niezależności, czasu dla siebie.
- Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność.

Sytuacja na świecie

- Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną, obawy przed wojną.
- Ze względu na zmiany klimatyczne, katastrofę ekologiczną.

Prawo aborcyjne

- Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne.

Niechęć do posiadania dzieci

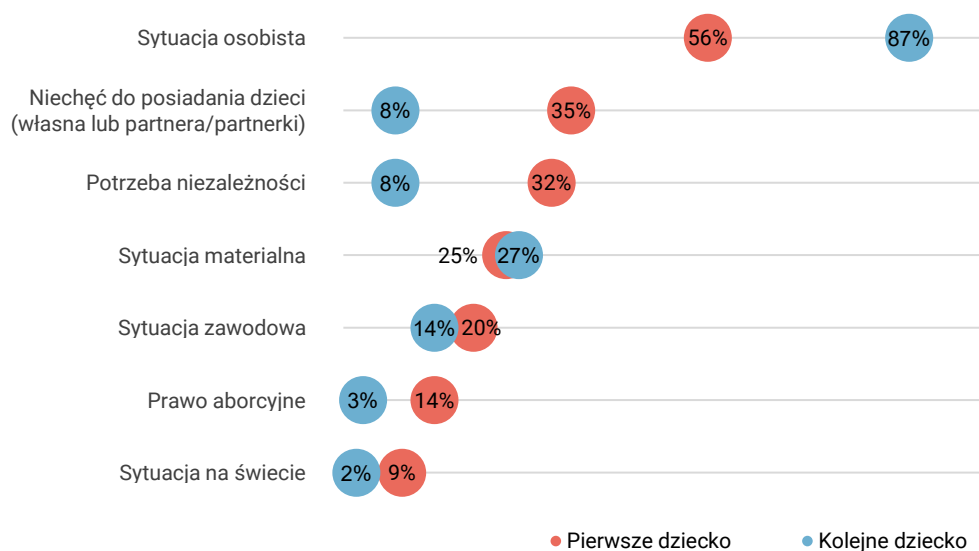
- Po prostu nie chcę mieć dzieci.
- Partner/partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci.

Uwzględniając taką kategoryzację można zauważyć, że zarówno w przypadku pierwszego, jak i kolejnych dzieci głównym powodem nieplanowania potomstwa jest sytuacja osobista, natomiast kolejność dalszych uzasadnień znacząco się różni. W przypadku pierwszego dziecka – poza sytuacją osobistą – na pierwszy plan wysuwa się niechęć do posiadania dzieci (35%), potrzeba niezależności (32%), a następnie sytuacja materialna (25%). Silniej zaznacza się zatem wpływ czynników

kulturowych niż ekonomicznych. Natomiast w przypadku decyzji o kolejnych dzieciach – poza sytuacją osobistą – na pierwszy plan wysuwa się sytuacja materialna (27%), a w dalszej kolejności zawodowa (14%). Warto jednak zaznaczyć, że udział wskazujących sytuację materialną wśród bezdzietnych nieplanujących potomstwa oraz wśród mających już dzieci jest bardzo zbliżony (25% wobec 27%). Uwagę zwraca też gradacja czynników ekonomicznych w przypadku decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach. Jeśli chodzi o decyzję o pierwszym dziecku, to są to przede wszystkim obawy przed obniżeniem poziomu życia (17%), w dalszej kolejności niewystarczające warunki mieszkaniowe (10%), a dopiero potem argumentacja, że respondentów nie stać na kolejne dziecko (6%). W przypadku decyzji o kolejnych dzieciach młodzi ludzie najczęściej w tym kontekście deklarowali, że nie stać ich na kolejne dziecko (18%), a dopiero potem wśród uzasadnień pojawiały się niewystarczające warunki mieszkaniowe (9%) oraz obawy przed obniżeniem poziomu życia (8%).

CBOS

RYS. 20. Bariery rodzicielstwa wg pogrupowanych kategorii

Wyłączono odpowiedzi „Trudno powiedzieć” oraz „Inne powody”

Kobiety i mężczyźni nieco inaczej uzasadniają, dlaczego nie decydują się na dzieci. Gdy mowa o **pierwszym dziecku** – kobiety częściej niż mężczyźni argumentują, że zbyt późno na dzieci (29% wobec 19%), że nie decydują się na nie ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne (20% wobec 8%) oraz ze względu na zmiany klimatyczne (10% wobec 3%). Z kolei mężczyźni częściej w tym kontekście mówią o rozwoju zawodowym, o karierze jako o barierze rodzicielstwa (21% wobec 6%).

W przypadku **kolejnych dzieci** – mężczyźni częściej niż kobiety mówią o obawach związanych z obniżeniem poziomu życia (11% wobec 5%) oraz o tym, że ich partnerki nie chcą mieć więcej dzieci (11% wobec 1%). Pozostałe różnice w odpowiedziach kobiet i mężczyzn są już mniej wyraźne.

TABELA 11. Bariery decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach

Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa? Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi	Pierwsze dziecko		Kolejne dzieci	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
	w procentach			
Po prostu nie chcę mieć dzieci	34	33	2	4
Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność	28	23	5	5
Zbyt późno na dzieci	19	29	28	30
Potrzeba niezależności, czasu dla siebie	22	18	3	4
Nie mam partnera/partnerki, stałego związku	19	18	3	3
Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany	19	13	0	1
Obawiam się obniżenia poziomu życia	19	13	11	5
Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne	8	20	2	3
Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera	21	6	1	2
Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania	8	12	10	7
Ze względu na stan zdrowia mój lub partnera/partnerki	7	10	4	3
Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem	6	9	11	13
Ze względu na zmiany klimatyczne	3	10	1	0
Nie stać mnie na (kolejne) dziecko	8	4	16	19
Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną	6	2	2	1
Partner/partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci	4	1	11	1
Mam już dziecko/dzieci, nie chcę mieć ich więcej	3	0	68	67

Patrząc na bariery zamierzeń prokreacyjnych pogrupowane w szersze kategorie można zauważyć, że w przypadku decyzji o **pierwszym dziecku** mężczyźni wyraźnie częściej wskazują na sytuację zawodową (25% wobec 15%) oraz materialną (29% wobec 22%), a kobiety na prawo aborcyjne (20% wobec 8%) jako bariery zamierzeń prokreacyjnych.

Z kolei w przypadku **kolejnych dzieci** mężczyźni częściej niż kobiety mówili o niechęci do posiadania dzieci – własnej lub partnera/partnerki (12% wobec 5%), przy czym mężczyźni w tym przypadku na ogół wspominali o niechęci partnerek do powiększania rodziny.

TABELA 12. Bariery decyzji o pierwszym i o kolejnych dzieciach

Bariery rodzicielstwa	Pierwsze dziecko		Kolejne dzieci	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
	w procentach			
Sytuacja osobista	54	59	88	86
Niechęć do posiadania dzieci (własna lub partnera/partnerki)	37	34	12	5
Potrzeba niezależności	35	30	7	8
Sytuacja materialna	29	22	30	25
Sytuacja zawodowa	25	15	11	15
Prawo aborcyjne	8	20	2	3
Sytuacja na świecie	7	12	3	1

Wyłączono odpowiedzi „Trudno powiedzieć” oraz „Inne powody”.

Zdecydowana większość młodych ludzi uważa, że wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem, wiąże się z wieloma wyrzeczeniami, a można wieść szczęśliwe, spełnione życie nie mając dzieci. Większość też jest zdania, że trudno pogodzić pracę zawodową z opieką nad dziećmi. Praca zawodowa jest generalnie, w odczuciu badanych, źródłem większego uznania niż zajmowanie się domem i dziećmi. Pogląd ten jest częściej podzielany przez kobiety niż mężczyzn, częściej też przez osoby posiadające dzieci niż ich nieposiadające. Kobiety również częściej są zdania, że wychowanie dziecka w obecnych czasach jest dużym wyzwaniem. Z kolei przekonanie o trudnościach w godzeniu pracy zawodowej z opieką nad dziećmi jest silniejsze wśród osób już posiadających dzieci.

Obraz rodzicielstwa w oczach młodych ludzi nie jest jednak jednoznaczny. Młodzi ludzie dostrzegają wiele jego pozytywnych aspektów. Zdecydowana większość z nich uważa, że posiadanie dzieci sprawia dużo radości, dzieci nadają życiu sens, a dzięki rodzicielstwu można się wiele nauczyć i jest ono naturalnym etapem w życiu człowieka.

Pomimo dostrzeganych wyzwań związanych z rodzicielstwem młodzi ludzie, niezależnie od swojej obecnej sytuacji, przeciętnie chcieliby mieć dwoje dzieci. Jednak więcej niż co czwarta kobieta w wieku 40–44 lata ma mniej, dzieci niż by chciała, i można przypuszczać, że poziom zaspokojenia potrzeb w tej grupie wiekowej ma szansę zmienić się już tylko w bardzo niewielkim stopniu. Wśród mężczyzn w tym wieku skala niezrealizowania potrzeb prokreacyjnych jest jeszcze większa – więcej niż co trzeci mężczyzna w wieku 40–44 lata ma mniej dzieci, niż chciałby mieć.

Na różnych etapach życia młodzi ludzie z różnych powodów nie decydują się na dzieci. W przypadku decyzji o pierwszym dziecku większą rolę odgrywają czynniki kulturowe niż ekonomiczne. Poza sytuacją osobistą osoby bezdzietne nie planują potomstwa głównie dlatego, że nie chcą mieć dzieci, z potrzeby niezależności, czasu dla siebie, dlatego że dzieci to zbyt duża odpowiedzialność. Dopiero w dalszej kolejności pojawiają się czynniki ekonomiczne podawane przez co czwartą bezdzietną osobę nieplanującą potomstwa. W przypadku decyzji o kolejnych dzieciach – poza sytuacją osobistą – na pierwszy plan wysuwają się kwestie ekonomiczne wymieniane przez nieco więcej niż co czwartego niedecydującego się na dziecko. Istotnym powodem nieplanowania potomstwa – zarówno wśród bezdzietnych, jak i mających już dzieci – są również trudności związane z godzeniem pracy zawodowej z opieką nad dziećmi.

Plany prokreacyjne silnie zależą są od wieku i liczby posiadanych dzieci. Sprzyja im ponadto spodziewane zaangażowanie najbliższego otoczenia w opiekę nad dziećmi oraz przychylne nastawienie wobec rodzicielstwa.

TABELA 1

		Niezależnie od tego, jaki jest Pana(i) stan cywilny, w jakim jest Pan(i) wieku, a także czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, proszę powiedzieć – ile dzieci chciał(a)by Pan(i) mieć w swoim życiu?							Liczba osób
		Żadnego	Jedno dziecko	Dwoje	Troje	Czworo lub więcej	Tyle, ile się zdarzy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		12	15	44	16	4	4	5	1536
Płeć	Mężczyźni	13	15	43	14	5	4	5	776
	Kobiety	11	16	45	18	3	3	4	759
Wiek	18–24 lata	15	15	44	15	3	3	4	325
	25–29	12	16	44	13	4	5	5	187
	30–34	12	16	44	16	5	3	5	344
	35–39	11	16	43	17	4	3	6	269
	40–44	11	15	45	17	4	4	5	411
Wiek – zrekodowany	Z: 18–29 lata	15	15	43	15	4	4	4	512
	Y: 30–44 lata	12	15	44	16	4	3	5	1024
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	14	46	17	4	4	5	681
	Miasto do 19 999	11	15	42	18	6	3	5	211
	20 000 – 99 999	9	22	43	15	2	2	5	276
	100 000 – 499 999	13	15	45	12	4	5	6	203
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	25	13	37	14	4	2	4	164
	Podstawowe / gimnazjalne	16	19	36	13	4	5	7	101
	Zasadnicze zawodowe	15	13	42	11	9	6	5	200
	Średnie	12	18	44	16	3	2	5	665
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	11	13	46	18	3	4	4	570
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	12	46	19	4	3	5	279
	Średni personel, technicy	10	13	51	16	3	2	4	92
	Pracownicy adm.-biurowi	11	18	47	15	2	4	3	242
	Pracownicy usług	19	17	39	14	4	3	5	237
	Robotnicy wykwalifikowani	11	16	47	12	4	5	4	154
	Robotnicy niewykwalifik.	11	21	35	17	6	7	4	83
	Rolnicy	8	9	45	18	4	10	6	32
	Pracujący na własny rach.	5	15	49	22	4	2	3	108
	Bezrobotni	19	12	43	10	9	1	7	51
	Emeryci			100					2
	Renciści	5	46	21		6	10	12	16
	Uczniowie i studenci	13	18	43	14	4	3	6	174
	Zajmujący się domem i inni	12	7	38	23	7	3	10	67
Sytuacja osobista	W związku małżeńskim	5	12	51	22	5	3	3	625
	W związku nieformalnym	15	16	47	10	3	4	5	450
	Wolny(a)	19	20	32	14	3	4	7	435
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	7	13	41	23	9	4	4	191
	Od 2000 do 2999 zł	6	15	49	18	6	3	2	184
	Od 3000 do 3999 zł	11	15	48	16	2	4	3	247
	Od 4000 do 5999 zł	16	14	45	14	3	3	4	356
	6000 zł i więcej	13	17	47	13	4	2	4	220
	Trudno powiedzieć	13	16	38	15	3	7	8	141
	Odmowa odpowiedzi	15	19	38	13	2	4	10	197
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	20	15	29	16	5	5	10	82
	Średnie	12	20	39	14	4	5	6	443
	Dobre	12	14	48	17	4	3	4	1011
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	8	30	32	7	8	4	72
	Raz w tygodniu	8	13	43	21	4	4	5	321
	1–2 razy w miesiącu	10	18	43	22	3	2	2	179
	Kilka razy w roku	8	15	50	14	4	3	4	400
	W ogóle nie uczestniczy	19	17	44	9	4	2	5	497
Poglądy polityczne	Lewica	17	18	42	13	2	3	5	412
	Centrum	10	14	50	17	2	3	4	309
	Prawica	11	15	41	20	6	4	3	449
	Trudno powiedzieć	11	15	46	13	5	4	6	261

TABELA 2

		Biorąc pod uwagę rozmaite czynniki, jaki wiek jest obecnie najdogodniejszy dla kobiety na urodzenie pierwszego dziecka?			Liczba osób
		Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe	
Ogółem		26,55	26,00	3,43	1437
Płeć	Mężczyźni	26,22	25,00	3,38	706
	Kobiety	26,86	26,00	3,45	731
Wiek	18–24 lata	26,35	26,00	2,75	310
	25–29	26,75	26,00	3,74	175
	30–34	26,34	26,00	3,45	321
	35–39	26,88	26,01	3,50	243
	40–44	26,57	25,00	3,70	389
Wiek – zrekodowany	Z: 18–29 lata	26,57	26,00	3,16	485
	Y: 30–44 lata	26,54	26,00	3,58	952
Miejsce zamieszkania	Wieś	26,18	25,00	3,28	649
	Miasto do 19 999	26,61	26,00	3,42	183
	20 000 – 99 999	26,27	25,00	3,53	263
	100 000 – 499 999	26,87	27,00	3,29	187
	500 000 i więcej mieszcz.	28,07	28,00	3,63	155
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25,58	25,00	3,80	97
	Zasadnicze zawodowe	25,57	25,00	3,95	187
	Średnie	26,20	25,00	3,06	611
	Wyższe	27,44	27,00	3,37	542
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	27,45	28,00	3,29	262
	Średni personel, technicy	26,48	26,00	2,81	85
	Pracownicy adm.-biurowi	27,12	26,00	3,38	232
	Pracownicy usług	26,37	26,00	3,53	218
	Robotnicy wykwalifikowani	25,69	25,00	3,75	143
	Robotnicy niewykwalifik.	25,29	25,00	3,60	84
	Rolnicy	25,00	25,00	3,17	25
	Pracujący na własny rach.	26,63	26,00	3,25	103
	Bezrobotni	25,27	25,00	4,40	43
	Emeryci	25,78	25,49	1,27	2
	Renciści	27,12	26,00	2,56	14
	Uczniowie i studenci	27,04	26,00	2,93	164
	Zajmujący się domem i inni	24,91	25,00	2,91	61
	Sytuacja osobista	W związku małżeńskim	26,24	25,00	3,26
W związku nieformalnym		26,73	26,00	3,67	432
Wolny(a)		26,80	26,00	3,36	395
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	25,48	25,00	3,81	186
	Od 2000 do 2999 zł	26,33	25,00	3,13	172
	Od 3000 do 3999 zł	26,74	26,00	3,33	238
	Od 4000 do 5999 zł	26,74	26,00	3,18	339
	6000 zł i więcej	27,26	27,00	3,85	213
	Trudno powiedzieć	26,34	25,42	3,08	125
	Odmowa odpowiedzi	26,53	26,00	3,38	164
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	26,80	25,00	4,46	75
	Średnie	26,45	26,00	3,72	418
	Dobre	26,57	26,00	3,20	944
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	26,28	25,97	3,77	69
	Raz w tygodniu	25,93	25,00	2,89	295
	1–2 razy w miesiącu	26,16	25,00	3,41	172
	Kilka razy w roku	26,55	26,00	3,34	377
	W ogóle nie uczestniczy	26,95	27,00	3,54	474
Poglądy polityczne	Lewica	27,44	27,00	3,47	400
	Centrum	26,52	26,00	3,43	293
	Prawica	26,06	25,00	2,98	422
	Trudno powiedzieć	25,77	25,00	3,19	240

TABELA 3

		A w jakim wieku najdogodniej dla mężczyzny jest mieć pierwsze dziecko?			Liczba osób
		Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe	
Ogółem		28,49	28,00	3,91	1432
Płeć	Mężczyźni	28,05	28,00	4,08	716
	Kobiety	28,94	30,00	3,68	717
Wiek	18–24 lata	27,54	27,00	3,13	310
	25–29	28,64	28,00	4,11	174
	30–34	28,51	28,00	3,87	317
	35–39	29,03	30,00	3,81	244
	40–44	28,84	30,00	4,34	388
Wiek – zrekodowany	Z: 18–29 lata	28,00	28,00	3,55	484
	Y: 30–44 lata	28,74	30,00	4,04	949
Miejsce zamieszkania	Wieś	28,15	28,00	3,79	647
	Miasto do 19 999	28,23	28,00	4,01	186
	20 000 – 99 999	28,04	28,00	3,68	263
	100 000 – 499 999	29,14	30,00	3,64	182
	500 000 i więcej mieszk.	30,23	30,00	4,43	155
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	26,75	27,00	3,68	98
	Zasadnicze zawodowe	28,23	27,00	4,98	190
	Średnie	28,11	28,00	3,54	608
	Wyższe	29,34	30,00	3,74	537
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29,25	30,00	3,98	262
	Średni personel, technicy	27,99	28,00	3,21	85
	Pracownicy adm.-biurowi	29,06	30,00	3,41	228
	Pracownicy usług	28,85	28,00	4,24	217
	Robotnicy wykwalifikowani	27,86	27,00	4,23	145
	Robotnicy niewykwalifik.	27,11	26,00	4,07	85
	Rolnicy	27,11	26,25	3,52	26
	Pracujący na własny rach.	29,08	30,00	3,97	102
	Bezrobotni	27,29	26,00	4,17	43
	Emeryci	26,96	26,22	3,17	2
	Renciści	28,37	29,26	3,61	14
	Uczniowie i studenci	28,18	28,00	3,58	164
	Zajmujący się domem i inni	27,31	27,00	3,57	58
	Sytuacja osobista	W związku małżeńskim	28,03	28,00	3,44
W związku nieformalnym		28,86	30,00	4,18	432
Wolny(a)		28,79	28,00	4,22	394
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	27,49	27,00	4,01	185
	Od 2000 do 2999 zł	28,49	28,00	3,65	174
	Od 3000 do 3999 zł	28,53	29,00	3,16	236
	Od 4000 do 5999 zł	28,55	29,00	3,53	339
	6000 zł i więcej	29,17	30,00	4,85	213
	Trudno powiedzieć	27,92	27,00	3,85	125
	Odmowa odpowiedzi	29,01	30,00	4,24	161
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	28,18	28,48	4,15	74
	Średnie	28,65	29,00	4,02	415
	Dobre	28,45	28,00	3,84	944
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	28,11	27,69	4,83	66
	Raz w tygodniu	27,99	28,00	3,49	293
	1–2 razy w miesiącu	28,44	28,00	3,62	174
	Kilka razy w roku	28,36	28,00	3,62	378
	W ogóle nie uczestniczy	28,96	30,00	4,00	470
Poglądy polityczne	Lewica	29,47	30,00	4,14	399
	Centrum	28,07	28,00	3,25	292
	Prawica	28,06	28,00	3,45	425
	Trudno powiedzieć	27,93	28,00	3,84	238

TABELA 4

		Jakim minimalnie metrażem mieszkania powinna dysponować para, aby mogła zdecydować się na dziecko?			Liczba osób
		Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe	
Ogółem		59,30	55,00	18,43	1247
Płeć	Mężczyźni	58,85	55,00	19,35	633
	Kobiety	59,76	60,00	17,43	614
Wiek	18–24 lata	59,72	60,00	18,78	238
	25–29	61,01	60,00	17,52	150
	30–34	58,10	55,00	17,40	292
	35–39	59,40	55,00	19,09	227
	40–44	59,21	55,00	19,00	340
Wiek – zrekodowany	Z: 18–29 lata	59,70	60,00	18,04	388
	Y: 30–44 lata	59,10	55,00	18,68	859
Miejsce zamieszkania	Wieś	62,32	60,00	20,21	531
	Miasto do 19 999	58,61	55,00	18,22	165
	20 000 – 99 999	56,91	55,00	16,82	238
	100 000 – 499 999	56,23	50,00	16,90	164
	500 000 i więcej mieszk.	56,49	55,90	14,10	149
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	58,80	55,00	20,14	76
	Zasadnicze zawodowe	59,53	57,25	19,92	158
	Średnie	60,61	60,00	18,48	521
	Wyższe	57,91	55,00	17,53	492
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57,82	55,00	19,38	238
	Średni personel, technicy	60,64	60,00	19,31	79
	Pracownicy adm.-biurowi	60,14	60,00	16,43	200
	Pracownicy usług	59,87	60,00	17,60	191
	Robotnicy wykwalifikowani	57,93	55,00	17,21	128
	Robotnicy niewykwalifik.	56,32	50,00	16,70	69
	Rolnicy	65,55	55,00	26,56	27
	Pracujący na własny rach.	58,74	54,00	18,59	100
	Bezrobotni	60,35	50,00	21,57	38
	Emeryci	80,00	80,00	,00	2
	Renciści	52,85	50,00	5,50	10
	Uczniowie i studenci	61,52	60,00	20,12	115
	Zajmujący się domem i inni	58,36	56,40	17,36	49
	Sytuacja osobista	W związku małżeńskim	59,24	55,00	18,64
W związku nieformalnym		59,64	60,00	17,94	386
Wolny(a)		58,80	55,00	18,77	326
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	60,31	58,39	22,14	153
	Od 2000 do 2999 zł	57,69	51,21	18,69	153
	Od 3000 do 3999 zł	58,91	55,00	17,60	211
	Od 4000 do 5999 zł	59,44	60,00	16,33	301
	6000 zł i więcej	59,21	55,00	19,78	200
	Trudno powiedzieć	59,91	54,19	19,94	96
	Odmowa odpowiedzi	59,98	60,00	16,02	133
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	64,16	60,00	21,66	65
	Średnie	58,86	55,00	17,29	364
	Dobre	59,10	55,00	18,61	818
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	58,80	50,00	23,32	57
	Raz w tygodniu	58,73	55,00	20,08	256
	1–2 razy w miesiącu	59,26	55,00	19,37	149
	Kilka razy w roku	58,21	55,00	16,10	320
	W ogóle nie uczestniczy	60,08	60,00	17,65	419
Poglądy polityczne	Lewica	59,60	60,00	17,28	353
	Centrum	56,61	55,00	14,79	265
	Prawica	59,86	55,71	20,42	366
	Trudno powiedzieć	60,21	55,00	19,18	194

TABELA 5

		Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa? Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi.																			Liczba osób
		Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany	Zbyt późno na dzieci	Nie mam partnera / partnerki, stałego związku	Partner / partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci	Obawiam się obniżenia poziomu życia	Nie stać mnie na (kolejne) dziecko	Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania	Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem	Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera	Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność	Potrzeba niezależności, czasu dla siebie	Mam już dziecko / dzieci, nie chcę mieć ich więcej	Po prostu nie chcę mieć dzieci	Ze względu na stan zdrowia mój lub partnera / partnerki	Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne	Ze względu na zmiany klimatyczne, katastrofę ekologiczną	Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną, obawy przed wojną	Z innych powodów	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		5	28	7	4	10	14	9	11	5	11	8	48	12	5	6	2	3	1	2	805
Płeć	Mężczyźni	7	24	8	9	14	13	10	9	8	13	10	45	13	5	4	2	4	1	1	362
	Kobiety	4	30	7	1	7	15	9	12	3	9	7	50	11	5	7	2	2	1	2	443
Wiek	18–24 lata	43	2	17		27	9	12	11	32	38	26	3	26	5	20	9	10	3	5	68
	25–29	16	3	12	3	11	13	11	10	10	19	18	30	20	6	10	6	4	6	1	44
	30–34	2	12	6	4	10	19	12	12	4	12	10	57	15	3	2	1	2	2	2	164
	35–39	1	18	7	5	8	16	11	15	1	9	7	58	12	5	6	2	3		1	188
	40–44	0	48	6	5	8	12	6	8	2	5	4	49	7	5	4	1	1	1	1	341
Wiek – zrekodowany	Z: 18–29 lata	30	2	16	2	21	9	11	10	25	33	25	14	22	6	20	9	8	5	4	694
	Y: 30–44 lata	1	32	6	5	9	15	8	11	2	8	6	53	10	5	4	1	2	1	1	330
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	29	8	4	12	15	8	13	5	10	6	48	10	5	4	3	4	1	2	330
	Miasto do 19 999	3	27	6	3	8	14	11	9	7	8	5	50	10	5	8	3		1	2	120
	20 000 – 99 999	3	26	6	5	11	15	9	11	6	11	6	56	9	4	4		1			150
	100 000 – 499 999	1	32	10	3	5	14	9	8	2	14	13	43	15	5	7	2	1	4	4	112
	500 000 i więcej mieszk.	3	22	6	8	12	10	10	11	4	16	16	40	23	2	9	3	4	1	1	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	17	14		5	15	9	4	13	23	17	30	14	5	6		3		3	50
	Zasadnicze zawodowe	2	29	6	10	16	22	15	12	7	8	4	43	8	6	2			1	4	111
	Średnie	8	23	7	4	12	14	8	13	5	14	9	47	15	3	5	3	4	1	1	314
	Wyższe	3	33	7	3	7	12	7	10	3	7	7	53	11	6	7	2	2	1	1	331

TABELA 5

		Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa? Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi.																			Liczba osób	
		Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany	Zbyt późno na dzieci	Nie mam partnera / partnerki, stałego związku	Partner / partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci	Obawiam się obniżenia poziomu życia	Nie stać mnie na (kolejne) dziecko	Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania	Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem	Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera	Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność	Potrzeba niezależności, czasu dla siebie	Mam już dziecko / dzieci, nie chcę mieć ich więcej	Po prostu nie chcę mieć dzieci	Ze względu na stan zdrowia mój lub partnerki	Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne	Ze względu na zmiany klimatyczne, katastrofę ekologiczną	Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną, obawy przed wojną	Z innych powodów	Trudno powiedzieć		
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
Ogółem		5	28	7	4	10	14	9	11	5	11	8	48	12	5	6	2	3	1	2	805	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	0	33	5	4	6	8	7	12	4	9	10	58	13	6	8	3	3	2	1	167	
	Średni personel, technicy		21	3	9	5	14	11	20	2	8	4	48	13	5	7		2	2	1	43	
	Pracownicy adm.-biurowi	2	34	4	4	9	18	9	13	2	6	4	49	10	2	4	1	1		1	148	
	Pracownicy usług	8	26	7	5	18	16	10	13	8	18	11	34	14	5	6	2	3	1	4	126	
	Robotnicy wykwalifikowani	1	39	11	7	11	18	9	8	6	13	10	46	9	7	3	2	2	1	2	79	
	Robotnicy niewykwalifik.	5	21	5	4	16	24	12	8	6	4	2	48	13		2	2	5	2	3	45	
	Rolnicy		23		15	11			4	6	24	8	80	9				5			18	
	Pracujący na własny rach.	6	24	2	4	7	6	3	8		3	5	67	4	4	2					1	60
	Bezrobotni		18	21	3	7	26	18	7	15	18	17	39	30								28
	Renciści		7	52			21	7				7	16		37	8					8	11
	Uczniowie i studenci	57		24		20	5	22	15	16	31	14	5	22	5	24	9	7	6			38
	Zajmujący się domem i inni	2	24	2		10	22	5	2		9	7	58	8	6	4	5	7				42

TABELA 5

		Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa? Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi.																			Liczba osób
		Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany	Zbyt późno na dzieci	Nie mam partnera / partnerki, stałego związku	Partner / partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci	Obawiam się obniżenia poziomu życia	Nie stać mnie na (kolejne) dziecko	Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania	Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem	Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera	Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność	Potrzeba niezależności, czasu dla siebie	Mam już dziecko / dzieci, nie chcę mieć ich więcej	Po prostu nie chcę mieć dzieci	Ze względu na stan zdrowia mój lub partnera / partnerki	Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne	Ze względu na zmiany klimatyczne, katastrofę ekologiczną	Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną, obawy przed wojną	Z innych powodów	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		5	28	7	4	10	14	9	11	5	11	8	48	12	5	6	2	3	1	2	805
Sytuacja osobista	W związku małżeńskim	1	28	0	6	8	16	8	11	2	4	4	66	4	4	4	1	2	1	1	452
	W związku nieformalnym	10	27	1	4	14	9	13	11	8	22	14	33	24	5	6	4	3	1	2	160
Wolny(a)		12	27	30	1	14	16	8	10	11	15	12	18	20	6	10	4	4	2	2	184
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	4	36	3	4	10	19	11	9	1	8	3	52	6	3	2	1	1	1	4	112
	Od 2000 do 2999 zł	2	29	7	4	7	14	9	7	1	5	3	64	6	7	5	1	1	1		121
	Od 3000 do 3999 zł	2	29	6	4	13	16	13	15	6	11	10	50	9	4	7	4	2	1	2	126
	Od 4000 do 5999 zł	6	28	6	7	14	12	7	11	10	14	12	43	15	5	8	3	5	2		168
	6000 zł i więcej	7	22	11	7	8	7	5	10	7	13	13	45	18	4	8	2	1	1	1	105
	Trudno powiedzieć	17	14	15	2	11	18	11	12	6	18	12	35	19	3	2	5	7	3	2	63
	Odmowa odpowiedzi	4	29	9	2	7	17	8	12	2	9	4	41	13	5	5		1		4	111
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	8	31	4	4	21	21	16	9	5	15	9	29	15	1	1	7	13	4		44
	Średnie	3	27	8	5	11	22	10	12	4	12	9	42	13	7	5	1	2	1		222
	Dobre	6	28	7	4	9	11	8	10	5	10	8	52	11	4	6	2	2	1	2	539

TABELA 5

		Dlaczego przede wszystkim nie planuje Pan(i) potomstwa? Z podanej listy proszę wybrać maksymalnie cztery odpowiedzi.																			Liczba osób
		Jestem jeszcze zbyt młody(a) na takie plany	Zbyt późno na dzieci	Nie mam partnera / partnerki, stałego związku	Partner / partnerka nie chce mieć (więcej) dzieci	Obawiam się obniżenia poziomu życia	Nie stać mnie na (kolejne) dziecko	Ze względu na warunki mieszkaniowe, brak mieszkania	Trudności w pogodzeniu pracy zawodowej z opieką nad (kolejnym) dzieckiem	Ważniejszy jest dla mnie rozwój zawodowy, kariera	Posiadanie dzieci to zbyt duża odpowiedzialność	Potrzeba niezależności, czasu dla siebie	Mam już dziecko / dzieci, nie chcę mieć ich więcej	Po prostu nie chcę mieć dzieci	Ze względu na stan zdrowia mój lub partnerki	Ze względu na zbyt restrykcyjne prawo aborcyjne	Ze względu na zmiany klimatyczne, katastrofę ekologiczną	Ze względu na niepewną sytuację geopolityczną, obawy przed wojną	Z innych powodów	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		5	28	7	4	10	14	9	11	5	11	8	48	12	5	6	2	3	1	2	805
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	40	11		5	19	10	5				43	6	12			3	4		31
	Raz w tygodniu	4	29	8	5	8	14	8	17	3	10	6	55	4	5	0		3	0	1	166
	1-2 razy w miesiącu	5	24	2	5	4	18	8	11	4	5	6	64	15	3	2	1	2		2	91
	Kilka razy w roku	5	32	6	6	10	14	10	8	4	6	4	49	8	6	3	0	2	1	2	202
	W ogóle nie uczestniczy	6	27	9	3	15	13	10	9	9	8	17	14	39	18	3	12	5	3	2	2
Poglądy polityczne	Lewica	9	27	7	3	14	10	9	8	7	16	11	40	18	3	11	6	3	1	1	241
	Centrum	2	31	5	6	9	13	10	13	6	8	7	51	11	5	3		1	1	1	161
	Prawica	5	28	6	7	11	18	11	15	6	10	8	54	7	7	4		4	1	1	197
	Trudno powiedzieć	4	29	12	1	4	14	7	10	1	8	7	48	10	3	3	2	2	2	2	148